

1 Korint

Nalobulat napolisulan na-və^{ha-sual-an}

aPol totosi van hən alat a Korint

Ase itos nalobulat napolisulan egai?

APol itosi.

APol itosi mōs nəsa?

APol itosi hən bevi tarhət silat siYesu len naut a Korint len nəsaban lotokad gail.

APol itosi van hən ase?

APol itosi van hən alat siYesu len naut a Korint.

APol itos nalobulat napolisulan egai ηais mai len naut a be?

Itosi van hən alat a Korint pəpadan hən nasi-hau tovi A.D. 57 nəboŋ totoh len navile Efesus.

Len nəyaran siPol gail, evi lan navile sua ale itoh

ei, ikel ur na-kel-uri-an tovoi husur aYesu.

Nəboŋ nəvanuan galevis lukad nadəlomian,

itabtabuh len naelta gail ale evi lan navile

tile am. Len naut a Korint aPol itoh len

nasihau esua hudhute. Len nalennəyal isod

naim nətaṗolen gail mōs nəvat, ale len nalen-

mariug mai len nəSappat eṗusan husur aYesu.

Nəboŋ aPol toriŋ naut ideh, isor tuṽ mōs alat

siYesu ei, ale itos nalobulat napolisulan van hən

galito hən ləḃinau gat naṗusanan san ale hən

aPol ḃigol ləḃikad nədaŋan hən ləḃeil gəgat len

nadəlomian salito mai len naḃonan lotokade

suman alat siYesu. Nalobulat egai imaienan.

1) Na-ke-ivoi-an mai nasipaan (1.1-9)

2) Alat siYesu loṽitvituh husur nəvanuan na-il-a-mō-an gail (1.10-4.21)

- 3) Alat siYesu ləsəgol natideh, naut kəmas galit sua igol naitian tosa habat (5.1-13)
- 4) Galevis len alat siYesu lukot hən galevis am len nakotan silat ləsəkad nadəlomian (6.1-11)
- 5) Alat siYesu galevis ləsənau ke limashusur naṽide aGot toləmasi len naṽide salit hən naitian (6.12-20)
- 6) APol isor var nausian gail alat a Korint lotousi. Nəsa inor len naṽide hən naitian mai nəmauran naitian toḅuer lan? (7.1-40)
- 7) APol isor var nausian husur naməḅod nəvanuan gail lotoviol həni mai nəlablab gail len natutumavan (8.1-11.1)
- 8) Naṽide tonor len nalotuan van hən aGot imabe? (11.2-14.40)
- 9) Alat lotokad nadəlomian lotomat, dereh limaur len nəḅoḅ ta tahw balai o teḅuer? Bimagenan, dereh tevisi mabe? (15.1-58)
- 10) Alat siYesu lepipisah vat mabe mōs alat lotokad nadəlomian len naprovens Jutea? Ale ase titarive van hən ḅeviol həni mai galito? (16.1-4)
- 11) Na-sor-utaut-an siPol mai galevis am lotoke levi Korint hən ləḅeris alat siYesu ei (16.5-12)
- 12) Nə-maris-kotovi-an mai nasudələmian (16.13-24)

Na-ke-ivoi-an siPol

¹ Ginau aPol nutos naləḅulat napisulan egai. Len naləḅonian siGot, ilekis hən ginau hən notovi ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau mai aṽadato len nadəlomian, aSostenes, namrutosi.*

---

* **1:1:** Uman 18.17

² Nutos nalobulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Korint, aGot tokis gamit hən mətbevi esan səbon.* Len aKristo aYesu mətovi vanuan siGot səbon, gamit mai nəvanuan p̄isi len naut p̄isi lotoriŋ nəlolit len aMasta sidato, aYesu Kristo, aMasta salito mai aMasta sidato.

³ AGot aTəmadato mai Nasub aYesu Kristo, areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəmat tabtab.

Nasipaan

⁴ Akis nosipa vi təban aGot hən gamito. Nosipa vi təban hən navoian san gai toviol kəmas həni mai gamito len aKristo aYesu.

⁵ Len aKristo, len naṗisal p̄isi, aGot igol mətopul hən naviolan san gail, nasoruan p̄isi mai naləboian p̄isi.

⁶ Natenan igol nakitinan hən na-kel-uri-an husur aYesu Kristo namttokel mai gamito, iṗarṗar.

⁷ İmaienan, nəboŋ məttotoh vir natəlmaman siMasta sidato, aYesu Kristo (nəboŋ məttoləŋon masuṽ hən natəlmaman san), mətsaṁidol len naviolan ideh seNunun aGot.

⁸ Dereh tigol mitidaŋ van vəbar nagilen, hən asike mətbikad natideh tosa len gamito tonor hən mətbipanis sile len nəboŋ siMasta sidato, aYesu Kristo.

⁹ Ale dereh aGot tigol natenan m̄os gamito, husur akis igol nəsa tokele. Ale aGot ekis gamit hən mətbibon mai aNatun tovi aYesu Kristo, aMasta sidato.*

---

* 1:2: Uman 18.1   * 1:9: Deu 7.9

Napəpəhwan len alat siYesu

¹⁰ Bathudud nadəlomian, len nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo, nous gamito, noŋir gamit ke, mətəsua len nəsa mət̃bikele, hən asike b̃ikad napəpəhwan len gamito, be hən mət̃besua len nənauan samito mai nabunusian samito.

¹¹ Bathudud sagw gail len nadəlomian, nokəmaienan husur galevis len nəbathudud siKloe lukel p̃ar̃p̃ar hən̄i mai ginau ke mət̃tosor b̃al̃bal.

¹² Ale nekəmaiegai beti ke: gamit sua ike, “Novi siPol,” togon ike, “Novi siÃp̃ollos,” sual am ike, “Novi sePita,” ale sua tile am ike, “Novi seKristo.”*

¹³ Mətunau ke mət̃toləboi mət̃bepəpəhun aKristo maienan a? Mətunau ke ginau, aPol numat len nəhai balbal m̄os gamito a? Mətubaptais len nahəsan aPol a? Aoa!

¹⁴ Nosipa vi təban aGot ke nəsəbaptais hən gamit ideh be Krispus mai aKaius ŋai.†

¹⁵ Imaienan, avan ideh edədas b̃ike tobaptais len nahəsagw.

¹⁶ (O nəlogw iboŋboŋ hən notobaptais hən alat lototoh len naim siStefanas; be nəsənaugat ideh am notobaptais hən galito.)

¹⁷ Be noil hirhir ke, aKristo sasəvat ginau hən nəb̃ibaptais hən nəvanuan gail, be esəvat ginau hən nəb̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi. Emətahun nəb̃ikel uri len namitisau hən nasoran. Nətakəmaienan, nəmatan seKristo len nəhai balbal tagəm vi ut kəmas.

---

* **1:12:** Uman 18.24. Len naut egai len nasoruan ta Aram, lokis aPita hən aKefas. † **1:14:** *Krispus:* Uman 18.8; *Kaius:* Uman 19.29.

18 Husur namilen nēmatan seKристо len nēhai balbal savi natideh len alat lotohusur naṣisal van hēn nēmasigan. Be evi nēdaṅan siGot len gidato, aGot tolav kuv gidat dan nēsaan sidato.

19 Hum natosian siGot toke,
 “Dereh nigol namitisau silat lotokad namitisau tevi ut kēmas,
 ale alat lotokad nēkadulito, dereh nigol naləboian salit teḅuer.”*

20 Nēvanuan tokad namitisau hēn nēmauran tonor, gai be? Nēvanuan tokad namitisau hēn nalo, gai be? Nēvanuan na-sor-levlev-an hēn naur ta daməṅai, gai be? AGot igol namitisau silat navile eg a pan evi ut kēmas.*

21 Husur aGot, len namitisau san hēn nēmauran tonor, igol nēvanuan navile a pan, len namitisau salito, lodēdas ləḅeləboi gai. Be len na-kel-uri-an namttokel uri lotonau ke tovi ut kēmas, aGot ehəhaḅur hēn tolav kuv alat lotoriṅ nəlolit lan, dan nēsaan salito.

22 NaJu lous namerikel gail, alat a Kris ludon kitev namitisau.

23 Be ginamit māu, namtukel ur nēmatan seKристо len nēhai balbal. NaJu, nəlolit ipaṅpaṅ sile, alat a Kris, luke tovi na-sor-melmel-an ṅai.*

24 Avil aKристо evi nēdaṅan mai namitisau siGot hēn nēmauran tonor mōs alat aGot tokis galito, naut kēmas lotovi Ju o lotovi lat a Kris.

25 Husur na-sor-melmel-an siGot evi mitisau hēn nēmauran tonor tosəhor namitisau sinēvanuan, ale nakulan siGot idaṅ səhor nēdaṅan sinēvanuan.

* **1:19:** Isa 29.14
 Luk 2.34; Kal 5.11

* **1:20:** Job 12.17; Isa 19.12, 44.25

* **1:23:**

26 Bathudud nadəlomian, mitinau gamito nəboŋ aGot tokis gamito. Len nabunusian silat navile a pan, evis ŋai len gamito lukad namitisau, evis ŋai lovi vanuan totibau, nəboŋ lotopas gamito, evis ŋai luŋat nəhes.

27 Avil aGot ilekis hən nəsa tovi ut kəmas len nabunusian silat navile a pan, hən biŋol alat lotokad namitisau, nahurulit bisa. Ilekis hən alat ləsədaŋ len nabunusian silat navile a pan hən biŋol alat lotokad nədaŋan, nahurulit bisa.

28 AGot ilekis hən alat len navile a pan ləsəvat nəhes len nəbathuyah salito, mai alat navile a pan lotomətahun galito; ilekis hən alaten lotovi ut kəmas hən biŋol nəsa toməlas len nabunusian silat navile a pan, beŋəm vi ut kəmas.

29 Imagenan, avan ideh edədas bisor patpat gai məhat len nəhon aGot.

30 Be aGot igol mətukad nəbonan mai aKristo aYesu, togəm vi mitisau siGot hən nəmauran tonor mōs gidato. Namilen ke, len aKristo, aGot erinji ke datunor len nəhon, igol datovi esan səbōn ŋai, ale igol datukad nəmakuvan dan nəsaan tobaŋis gat gidato.

31 Imagenan, hum natosian siGot toke, “Avan ideh toke bisor patpat natideh məhat, tisor patpat Nasuḅ aGot məhat.”*

2

1 Bathudud nadəlomian, nəboŋ notogəm hən gamito hən notokel ur na-kel-koti-an husur aGot, nəsasor len naŋivan, nəsasor len namitisau.

---

* 1:31: Jer 9.24

² Husur ke, nəboŋ nototoh mai gamito, nunau koti ke, asike nəbikel ur natideh am, be nikel ur aYesu Kristo ŋai, mai nəmatan san len nəhai balbal.

³ Nəboŋ nototoh mai gamito, nəsədaŋ, nomətahw, ninegw epil habat.*

⁴ Ale len nasoruan sagw mai na-kel-uri-an sagw nəsasor len namitisau sinəvanuan hən notoliv gamito. Be noriŋ gat nəlogw len aNunun aGot mai nədaŋan san,

⁵ hən mətbikad nadəlomian len nədaŋan siGot, savi len namitisau sinəvanuan.

Namitisau siGot hən nəmauran tovoi

⁶ Avil nəboŋ namttotoh mai alat lotomatmatu len nadəlomian salito, namtusor len namitisau hən nəmauran tonor. Savi namitisau ta daməŋai mai silat lotoil a mō len navile a pan gagai ləbēbuer.

⁷ Avil nusor len namitisau siGot hən nəmauran tonor, namitisau ta mō tosusuah, dattotətan həni, namitisau aGot toutaut həni sutuai tia mōs nəyalalan datbikade maii, namitisau aGot togol toparpar len aYesu.

⁸ Alaten lotoil a mō len navile eg a pan lotətan hən namitisau enan siGot hən nəmauran tonor. Lətaləboii, asike lətaḡos gat Nasuḡ toyalyal len nəhai balbal.

⁹ Avil natosian siGot ike,
 “Namətan nəvanuan ideh sakəta ləboii,
 nədariŋan nəvanuan ideh sasəsəloŋ ləboii,
 nənauan sinəvanuan ideh sənau səhot
 nəsa aGot toutaut həni mōs alat lotoləmas buni.”*

---

* **2:3:** Uman 18.9   * **2:9:** Isa 52.15, 64.4

¹⁰ Be len aNunun, aGot ikel vøhot natgalenan mai gidato. Ale aNunun aGot eløboi natit þisi, eløboi natit gail siGot am, nəvanuan todədas þeløboi səhoti.

¹¹ Husur, səkad avan ideh toløboi nənauan sinəvanuan, be nanunun nəvanuan enan səbon ηai eløboii. Imagenan, səkad avan ideh toløboi nənauan siGot, be aNunun aGot səbon ηai eløboii.

¹² Ale gidat, datsəkad nanunun navile a pan, aGot saviol həni mai gidato, be datukad aNunun aGot. AGot eviol həni mai gidato hən datþeløboi natit þisi aGot toviol kəmas həni mai gidato.

¹³ Nəboη namtbikel natgalen mai gamito, namtsasor len namitisau tovi þusanan sinəvanuan. Ao, namtukel nasoruan tovi þusanan seNunun aGot. Len nasoruan seNunun aGot, namtusor vəsvəsai nakitinan san gail.

¹⁴ Be nəvanuan aNunun aGot satoh lan, emətahun natit gail lotogəm len aNunun aGot, husur len nabunusian sivan enan, lovi melmelan ηai. Ale edədas þeløboi səhot natgalenan, husur na-løboi-səhoti-an enan egəm len aNunun aGot ηai.

¹⁵ Be gidat, aNunun aGot totoh len gidato, datoløboi datþebunus ləboi natit þisi hən datþike tovoi o tosa. Be savi hən nəvanuan, aNunun aGot satoh lan, hən þebunus ləboi nəlodato hən þike tovoi o tosa.

¹⁶ Husur, hum natosian siGot toke,

“Ase eløboi nənauan siGot

hən þeløboi þikel na-sor-þusþusan-an maii?”*

Be gidato, datukad nənauan seKristo.

---

* **2:16:** Isa 40.13

3

Napəpəhwan len alat siYesu

¹ Bathudud nadəlomian, nəboŋ nototoh mai gamito, nəsaləboi nəbisor mai gamit hum məttomatmatu, hum aNunun aGot totoh tobəlav len gamito. Ao, nusor mai gamito suŋan məttovi vanuan, naləŋonian hən nibemit towol hən nəmauran samit ŋai, suŋan məttovi tuhtətai len nəmauran məttokade len aKristo.

² Nəboŋ notoŋusan, ehum notovəhasys hən gamit ŋai, nəsavəŋan gamit hən nəhanian tin, husur məttodədas mətbihani. Kitin, məttodədas mətbihani sal,*

³ husur naləŋonian hən nibemito iwol hən nəmauran samit ŋai. Mətutaʔbulol bulos gamit gabag, mətoʔvitʔituh sal. Mətunau ke naləŋonian hən nibemito sawol hən gamit a? Mətunau ke mətsasuŋan alat navile a pan a?

⁴ Husur nəboŋ gamit ideh toke, “Novi siPol,” ale togon toke, “Novi siAʔpollos,” mətohusur navide silat navile a pan ŋai!*

⁵ Be aAʔpollos evi sa?* APol evi sa? Ginaməru namrovi vanuan nauman ŋai namrtovi tarhət samito hən mətbikad nadəlomian. Namrugol ŋai nauman aGot toriŋi len navəlanamər v̄isusua hən namrʔbigole.

⁶ Ehum ginau notomabul namisurhut na-kel-uri-an tovoi len nəlomito, ale aAʔpollos epusi, be aGot igol itov, evivi məhat.

---

* **3:2:** Ipru 5.12-13   * **3:4:** 1Kor 1.12   * **3:5:** Uman 18.24-28

⁷ Imagenan, gai tomabule mai gai topusi arovi ut kēmas, husur evi aGot māu togol tofov, tovivi mēhat.

⁸ Ale gai tomabule mai gai topusi aroum mōs natsua ŋai, ale dereh aGot teviol mai gēlar hēn nakonpurpuran tonor hēn nauman sēlaru vīsusua.

⁹ Ginamēru namroum bōnbōn siGot, gamit mētohum nēhol siGot, mētohum naim aGot toum hēni.

¹⁰ Len navoian aGot toviol kēmas hēni mai ginau hum notokad namitisau hēn na-um-im-an, ginau noriŋ nēpaudesen, ale togon eum len nēpaudesen enan. Be avan ideh toum lan, telələgau hēn naṽide toum hēni lan!

¹¹ Husur avan ideh edēdas bēriŋ nēpaudesen ideh tile am be nēpaudesen en topat tia. Ale aYesu Kristo evi nēpaudesen enan.

¹² Avan ideh bēum hēn naim len nēpaudesen enan tovi aYesu, eləboi bēum hēni hēn nagol, nasilva, nēvat gəlgəlan, nəhai, naliol o nəbathuwit.

¹³ Nəvanuan bēum hēn naim maienan, nauman san dereh tiṽarṽar. Husur Nəboŋ siNasub dereh tigol nauman timasil. Dereh nəhab tevəhot nau-man ke tomabe. Nəhab dereh tihan kitev nauman sinəvanuan pīsi, sabi ke tovoi o tosa.

¹⁴ Nəsa nəvanuan toum hēni asike bīpaŋ len nəhab, gai dereh tikad nakonpurpuran san.

¹⁵ Be nəhab bīhan pīs nəsa nəvanuan toum hēni, dereh asike ikad natideh. Gai ŋai dereh tilavutur; aGot tilav kuvi, be tehūm tilav kuvi tur len nəhab towunwun.

¹⁶ Gamit māu mētovi naim siGot, ale aNunun aGot itoh len gamito. Mətsənaṽu səhoti a?

17 Avān ideh ðemēdas bun naim siGot, aGot dereh temēdas bun nēvanuan enan. Husur naim siGot evi esan sēbon ŋai, ale gamit mətovi naim enan siGot.

18 Samtegēras gamit sēbomito. Gamit ideh ðinau ke tovi vanuan namitisau len nabunusian sinavile a pan, ivoi ke “timelmel” hən ðikad namitisau hən nēmauran tonor.

19 Husur namitisau sinavile eg a pan evi melmelan ŋai len nabunusian siGot. Hum natosian siGot toke, “AGot igol nēvanuan namitisau lubat len nēhai tata hən namitisau salito.”*

20 Ale len naut tile am ike, “Nasuð aGot eləboii ke nēnauan sinēvanuan namitisau lovi ut kēmas ŋai.”*

21 Samtikele am ke məttovi sitegai o sitea hən mətðipatpat gamit məhat lan; husur natit þisi evi samito.

22 APol, aAþollos, mai aPita, navile eg a pan, nēmauran mai nēmatan, natit gail ta daməŋai mai natit gail lotogəm sal, natit þisi lovi samito.

23 Ale mətovi seKristo, ale aKristo evi siGot.

4

Ahai pispisul gail seKristo

1 Imaienan, ivoi hən nēvanuan gail ləðinau ke namttovi vanuan nauman seKristo, aGot toriŋ nakitinan san tokel vəhot gail len navəlanamito.

2 Nēvanuan nauman tokəkəta təban natit siMasta san gail, timasum tivoi hən aMasta san ðisabi ke todaŋ len gai.

3 Gamit mətðisabi ke notovoi o notosa, o nakotan ideh hən nēvanuan ðisabi ke notovoi o

* 3:19: Job 5.13   * 3:20: Psa 94.11

notosa, savi natideh len ginau. Ginau am, səpat len ginau hən nəbisabi ke notovoi o notosa.

⁴ Nəlogw imasil, be natenan tu sagol ke notonor. Evi Nasuḅ səḅon ɲai ḅisabi ke notovoi o notosa.

⁵ Imagenan, samtesigarir hən mətḅisab səhoti ke natideh tovoi o tosa. Mititoh vir nagəman siNasub. Len nəḅoɲ enan natit gail lotosusuah len nəmargobut, dereh gai teriɲ natgalen len namial hən ləḅiparpar; ale dereh tevəhot naləɲonian gail len nəlon nəvanuan gail. Beti na-sor-sal-suhi-an vi təban nəvanuan v̄isusua, dereh tegəm len aGot.

⁶ Bathudud nadələmian, nusor husur ginau mai aAḅollos hən mətḅeləḅoi namilen nasoruan egai toke, “Sagigol səhor nəsa natosian tokele.” Beti asike mətupatpat avan ideh məhat səhor avan togon.

⁷ Hum ma məttonau suluvi ke məttovi vanuan totibau len aKristo. Hum ma məttonau suluvi ke məttoḅkad natideh aGot saviol hənı mai gamito. Be aGot ḅeviol hən natit p̄isi mai gamito, imabe mətupatpat gamit məhat len nəsa məttoḅkade?

⁸ Hum ma məttonau suluvi ke məttoḅkad natit p̄isi tia məttoḅləɲoni. Hum ma məttonau suluvi ke məttopul hən natite tia. Hum ma məttonau suluvi ke məttovi kiɲ gail tia len natohan pipihabəlan aGot ginamit namttoḅuer. Ooo noləɲon masuḅ ke mətavi kiɲ gail, hən ginamit tu namttavi kiɲ gail mai gamito!

⁹ Namtovi hai pispisul, be nunau ke aGot toriɲ ginamit naməkot len nəhon nəvanuan gail hum namttovi vanuan nabəḅaɲisan lotoyar vi lan nəmatan. Esuḅan toriɲ ginamit len nadrama sua,

hən navile a pan ləberis nəmatan sinamito, aŋel gail mai nəvanuan gail am.

¹⁰ Len nabunusian sinəvanuan gail namtumelmel. Evoi, namtumelmel n̄os aKристо. Be gamit n̄au, mətunau suluvi ke məttokad namitisau len aKристо. Luke namttokul, be gamit n̄au mətunau suluvi ke məttodaŋ. Mətunau suluvi ke məttovat nəhes be luke namttovi ut kəmas.

¹¹ Nokitin ke, vəbar gagai namtumalkəkat, namtumaduh, nahurabat sinamit emətartar. Nəvanuan gail lotuh mēdas ginamito, namtsəkad naut ideh tovi ut a im.

¹² Namtoum idaŋ hən navəlanamit səbonamito. Nəboŋ nəvanuan gail lotosəvar ginamito, namtous aGot hən ðivoi hən galito. Nəboŋ lotomēdas bun ginamit hən namttoləŋon tosa vəsa, namtudaŋ ðuri.*

¹³ Nəboŋ lotosor mēdas nahəsanamito, namtoŋir galit hən ləbēhusur aKристо. Ehum namttogəm vi pəhasoŋ hən navile a pan, nəpəhsago sinəvanuan p̄isi vəbar gagai.

¹⁴ Nəsatos natgalenan hən nahurumit bisa lan, be nutosi hən nəbikel nalələgauan mai gamit məttoŋman anatugw gail notoləmas bun gamito, hən asike mətɓimagenan am.

¹⁵ Naut kəmas mətəkad nəvanuan lotovi 10,000 lotokətkəta təban gamito len aKристо, mətukad atəmamit evis ŋai. Husur len aKристо aYesu, len na-kel-uri-an tovoi notokel mai gamito, nogəm vi atəmamit len nadələmian.

¹⁶ Ale husur notovi atəmamito, noŋir gamit ke mitigol tətəv hən ginau.*

---

* **4:12:** Uman 18.3   * **4:16:** 1Kor 11.1; Flp 3.17

¹⁷ Nosəvat aTimoti van hən gamito m̄os natenan. Len nadəlomian evi anatugw notoləmas buni, to-
daŋ len Nasuḅ.* Dereh teliv nənauan samit təlmam
van hən naṽide notokade len nəmauran sagw len
aKristo aYesu. Naṽide enan notokade, inor hən
naṽusanan notokel mai alat siYesu len naut ṽisi.

¹⁸ Gamit galevis lunau ke asike nəḅegəm hən
gamito ale lupatpat galit məhat.

¹⁹ Avil asike idareh negəm hən gamito, Nasuḅ
ḅidaṁ hən. Ale dereh nebunus kitevi ke, alat
lotopatpat galit məhat, lusor patpat galit məhat ṽai,
o lukad nədaŋan siGot.

²⁰ Husur nəkadun natohan pipihəḅəlan aGot savi
len nasoruan ṽai be evi len nabiltidaŋan san.

²¹ Mətələŋon nəsa? Nəḅoŋ nəḅegəm hən gamito,
mətuke nipat nəhai hən nəḅiṽas gamit hən, o
mətuke negəm len na-ləmas-buni-an mai len naṽide
ḅemədau?

5

*Mitikai hən naulum̄an togol naitian tosa hən
ḅevivile*

¹ Noləŋon isa masuṽ husur na-kel-uri-an sua no-
tosəḅəloŋ hən. Na-kel-uri-an ikele ke ikad naitian
tosa len gamito. Evi naitian tosa vəsa batbat. Isa
səhor naṽide silat ləsəkad nadəlomian: aulum̄an
sual ei igol naitian mai asoan atəman.*

---

* **4:17:** Uman 16.1-3; 1Tim 1.2   * **5:1:** Lev 18.8; Deu 22.30. Len
nasoruan ta Kris ike: *aulum̄an sual ikad asoan atəman*. Ale alitenan
savi anana san matmat be evi asoan atəman.

² Imabe mətupatpat gamit məhat hum naten savi natideh? Mitimaslolosa! Mitimaskai hən atenan togol natenan dan gamito!

³ Len nibegw nəsatoḥ mai gamito, be naut kəmas nibegw satoh ei, len nanunugw nutoh mai gamito. Ale sunān nototoḥ ei, nusaḅ səḥoti tia ke len nədaḅan siMasta sidato, aYesu, atenan togol natenan timaspanis.

⁴ Imagenan, len nəbonḅonan samito mai nanunugw mai nədaḅan siMasta sidato, aYesu,

⁵ məteriḅ atenan len navəlan aSetan, mōs nəḅoruan san topul hən nəsaan ḅəḅuer buni, hən aYesu ḅilav kuv nanunun atenan dan nəpanismen len Nəboḅ siNasuḅ.†

⁶ Na-sor-patpat-gamit-məhat-an samito savoi! Mətsaləboii ke tohum nayis a? Nayis tokəkereḥ igol nəflaua pisi len nabesin itob.‡

⁷ Mitimasbar hən nayis tomatu, tohun nəsaan, dan gamito, hən mətḅegəm vi flaua veveu səkad nayis lan. Ekitin, mətohum nabəta səkad nayis lan. Husur aKristo imat tia hən ḅilav kuv gidat dan nəsaan sidato. Ehum natuhsipsip lototutumav həni len nəPasova.§

⁸ Imaienan, datihan len nəhanan nəPasova sidato, nayis tomatu toḅuer, nayis hən nəsaan mai

---

† 5:5: 1Tim 1.20. Len naut egai alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot lukad nabunusian eru. Esual ike: *mōs nəḅoruan san topul hən nəsaan ḅəḅuer buni*, togon ike: *mōs na-mədas-niben-an*.

‡ 5:6: Len navide tomaianan, avan sua togol nəsaan emədas nəvanuan gail hən galit am leḅigol nəsaan enan. § 5:7: Exo 12.3, 5, 21. Nau təlmam hən nəPasova naməkot. AGot ikel mai alat seIsrael ke lipan natuhsipsip ale hani mai nabəta səkad nayis lan. Ale ike libar hən nayis pisi dan naim salit gail, han nabəta səkad nayis lan len nəmariboḅ toməlevru.

naləŋonian hən nəsaan. Be datihan nabəta səkad nayis lan, nabəta hən naveveuan mai nakitinan.*

⁹ Len naləbulat napisulan nototosi van hən gamit a m̄o, nuke, samtita mai alat lotogolgol naitian tosa.

¹⁰ Nəboŋ notosor husur alat lotogolgol naitian tosa, nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotogol naitian tosa. Nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotoləŋon masuŋ hən natite, o lotovənvənah o lotolotu hən nəlablab gail. Nətake mətebulatut dan galito, gamit p̄isi məttəmasgam dan navile eg a pan.

¹¹ Be gagai nukel p̄ar p̄ar hən namilen natosian sagw a m̄o. Imaiegai ke: samtita mai avan ideh tokel ke tovi awawa samit len nadələmian be togolgol nəsaan sal. Bigolgol naitian tosa, bələŋon masuŋ hən natite, bilotu hən nəlablab gail, bisor mədas nahəsan nəvanuan gail, bətərog akis, o bəvənvənah, samtita maii. Nəvanuan tomagenan, samtihan maii boŋ ideh.

¹²⁻¹³ Husur səpat len ginau hən nəbisaḅ səhoti ke avan ideh səkad nadələmian tipanis. AGot dereh tike tipanis o asike ipanis. Avil gamit məttokad nadələmian, ipat len gamito hən mətbisaḅ səhoti ke gamit ideh tosa tipanis. Husur natosian siGot ike, “Mitikai hən nəvanuan tosa dan gamito.”*

6

Nakotan len gamit məttokad nadələmian

¹ Ideh len gamit siYesu b̄ike b̄ikot hən gamit togon, imabe arous nəmatsistret səkad nadələmian

---

* 5:8: Exo 13.7   * 5:12-13: Deu 13.5, 17.7

len aGot hən bēbətah len nakotan səlaru? Imabe arsaus nəvanuan siGot hən ləb̃ikot hən gəlaru?

² Mətsaləboii ke nəvanuan gail siGot dereh lebətah len nakotan hən ləb̃epəpəhun navoian dan nəsaan silat navile a pan a? Ale mət̃bebətah hən mət̃bepəpəhun navoian dan nəsaan silat navile a pan, imabe mətsaləboi mət̃bisab̃ səhot nakitinan len nakotan lotopat sil natit gail lotovi ut kəmas?

³ Dereh datebətah hən dat̃bepəpəhun navoian dan nəsaan siañel gail mai len natit gail hən nəmauran egai. Mətsaləboii a?

⁴ Imagenan, mət̃bike mət̃bikad nakotan husur natideh hən nəmauran egai, savoi hən mət̃beus amatsistret savi siYesu hən bēbətah len nakotan enan.

⁵ Nahurumit tisa! Timaskad avan ideh len gamito tokad namitisau hən nəmauran tonor, hən bēbətah sum̃an nəmatsistret len nakotan ideh samito.

⁶ Be len gamito, nəvanuan nadələomian sua ikot hən nəvanuan nadələomian togon—be igole len nəhon nəmatsistret gail ləsəkad nadələomian len aGot!

⁷ Bathut ke mət̃tokad nakotan gail len gamit gabag, gamit p̃isi mətsawin kasi, mətsasəhor natideh! Nəvanuan togon b̃igol nəsa sanor hən gamito, riñi ŋai, samtikot həni. Ivoi am hən mət̃bidam̃ hən gai togol nəsa sanor hən gamito. Ivoi am hən mət̃bidam̃ hən gai tovənoh natit p̃isi samito!

⁸ Be gamit gabag m̃au, mət̃ugol nəsa sanor hən gamito. Mət̃ogəras gabag hən gamito hən mət̃bevənoh natit samit gail. Ale mət̃ugol natgale-

nan van hən awawa samit len nadəlomian!

⁹ Nəvanuan ləsanor asike asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot. Mətsənau səhoti a? Mitimasnau hən asike mət̃bisab. Husur alat lotogol naitian tosa, alat lotolotu hən nəlablab gail, alat lotogol naitian tobur kotov nəlahan, alalum̃an lotopur hən nibelit hən naititian, alalum̃an lotogol naitian mai alalum̃an,

¹⁰ alat lotovənvənah, alat lotoləron masuṽ hən natite, alat lototərog akis, alat lotosor mədas nahəsən nəvanuan mai alat lotogol nasənahən hən ləbēvənoh natit gail, asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot togəm balai.

¹¹ Ale a m̃o gamit galevis lovi vanuan lotomaienan. Be aGot igol məttoveveu dan naṽide galen lotosa, igol məttokad naḃoruan san, məttovi esan səḃon, ale eriñi ke məttonor len nəhon len nahəsən Nasuḃ aYesu Kristo mai len aNunun aGot sidato.

Mitigam dan naitian tosa

¹² Hum ma avan ideh b̃ike, “Len nəmakuvan sagw dan nalo, noləboi nəḃigol natideh.” Be ginau nuke, naṽide galevis ləsavoi hən ginau. Hum ma avan ideh b̃ike, “Len nəmakuvan sagw dan nalo noləboi nəḃigol natideh.” Be ginau nuke, asike nudam̃ hən natideh b̃iwol hən ginau hum notovi slev san.

¹³ Hum ma avan ideh b̃ike, “Nəhanian ipat m̃os natəbaṅ, ale natəbaṅ ipat m̃os nəhanian.” Be nukel mai gamit ke, dereh aGot tigol natəbaṅ mai nəhanian areḃuer. Avil nibedato ləsatoh m̃os naitian tosa, lutoh m̃os Nasuḃ ale Nasuḃ evi Masta hən nibedato.

14 Ekitin ke, len nədaŋan san, aGot igol niben Nasuḅ ile məhat dan nəmatan, ale dereh aGot tigor nibedat am lile məhat dan nəmatan.

15 Nibemit lovi nahudhuben aKristo. Mətsaləboii a? Datbələboii ke nibedat lotovi nahudhuben aKristo, inor ke nəvanuan tovi hudhuben aKristo, biḅon mai napəhaṽut toḅurḅur hən niben a? Sati-maienan!

16 Nəvanuan toḅon mai apəhaṽut toḅurḅur hən niben, nibelaru arosua. Mətsaləboii a? Husur natosian siGot ikele len natuḅatan ke, “gəlaru dereh aregəm sua suḅan niben tosua ɳai.”*

17 Avil nəvanuan toḅon mai Nasuḅ, nanunun mai aNunun aYesu arosua.

18 Mitimasgam dan naitian tosa! Nəsaan gail ḅisi am nəvanuan togole, igole vivile dan niben. Avil nəvanuan togol naitian tosa, igol nəsaan van hən niben gabag. Emədas niben gabag.

19 Nibemit lovi naim seNunun aGot, aGot toviol həni mai gamito. Mətsaləboii a? Gamit mətsavi samit səḅomito,*

20 husur nəsa aGot toṽur gamit həni, etibau masuṽ.* Imagenan, len nibemito, len natit ḅisi mətḅigole, mitimasputsan nəyalyalan siGot.

7

Nəlahan

1 Ale gagai nuke nisor husur nasoruan samit gail len naləḅulat napisulan məttotosi van hən ginau. Mətuke, “Ivoi hən nauluḅan ideh hən asike biḅar niben napəhaṽut.”

---

* **6:16:** Gen 2.24   * **6:19:** 1Kor 3.16; 2Kor 6.16   * **6:20:** Nəsa aGot toṽur gidat həni evi nəmatan siYesu tovi aNatun tosua səḅon.

² Avil bathut nəvanuan isoður lotogol naitian tosa, nukel mai gamit ke, naulumñan tolah tikad naitian mai asoan səḅon, ale napəhaḅut tolah tikad naitian mai asoan səḅon.

³ Asoan aulumñan ḅeləḅon naitian, aulumñan tigole maii. Asoan apəhaḅut ḅeləḅon naitian, apəhaḅut tidamñ həni maii.

⁴ Niben apəhaḅut savi esan səḅon ηai, be evi sisoan. Ale len naḅide tomaienən, niben aulumñan savi esan səḅon ηai, be evi sisoan.

⁵ Samretəgau gat nibemər səḅoməru dan gamər gabag. Be mərbike mərbisor tuḅ husur nəmariboḅ galevis, ale mərbidamñ mai gamər gabag, inor hən mərbetəgau gat nibemər səḅoməru dan gamər gabag. Nəboḅ nəmariboḅ galenan ləḅinoḅ, miriḅon tətəs. Asike mərbigole, dereh aSetan tidas ḅisal hən ḅeliv gaməru hən mərbiteh husur mərsədaḅ.

⁶ Nəsakel nakelean todaḅ ke mirimastəgau gat nibemər səḅoməru dan gamər gabag mōs na-sor-tuḅ-an; ao nudamñ hən ḅimaienən ηai.

⁷ Beti noləḅon ke nəvanuan ḅisi lətasumñan ginau. Be len nakitinan, gidat ḅisi datukad naviolan aGot toviol hən ḅisuusua mai gidato. Nəvanuan sua ikad naviolan tomaiegai, nəvanuan sual am ikad naviolan tomaienən.

⁸ Ale nukel mai alalumñan asoalīt lotomaḅ mai nəbatunau pəhaḅut gail ke, asike ləḅilah be ləḅitoh maienən ηai, sumñan ginau, ivoi.

⁹ Be asike ləḅetəgau gat nəlolito dan naitian tosa, lilah. Husur savoi hən ləḅeləḅon masuḅ hən naitian; ivoi səhori am ke lilah.

¹⁰ Nukad nakelean todaŋ mōs nəvanuan nadəlomian lotolah. Savi nakelean sagw be evi siYesu. Imaiegai ke: napəhaṽut sateriŋ asoan.

¹¹ Be alitenan ɓeriŋ asoan, satilah mai naulumān ideh am. Alitenan titoh maienan ŋai o tigol nəsasaaŋ tokade mai asoan tinoŋ ale tiɓon təlman maii. Ale naulumān sateriŋ asoan.*

¹² Ale nukad nakelean mōs nəvanuan gail am. Evi ginau notokele, savi Nasuɓ. Nekəmaiegai ke: naulumān ideh siYesu ɓikad asoan səkad nadəlomian, ale alitenan ɓehəhaṽur hən ɓitoh maii, aulumān satetiṽos həni.

¹³ Ale napəhaṽut ideh siYesu ɓikad asoan səkad nadəlomian, ale atenan ɓehəhaṽur hən ɓitoh maii, apəhaṽut satetiṽos həni.

¹⁴ Husur nəlahan apəhaṽut siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian selitenan. Ale nəlahan aulumān siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian sitenan. Asike təmagenan, natətai samit gail lətatoh len nəbathudud toɓiŋɓiŋal len nəhon aGot. Be gagai lutoh len nəbathudud tonor len nəhon.

¹⁵ Be gai səkad nadəlomian ɓeləŋon natiṽosan, tehusur naləŋonian san. Nəboŋ tomaiengan, nəlahan enan səbaŋis gat asoan tokad nadəlomian. Be ɓeləboi ɓigole, nəvanuan tokad nadəlomian tetəgau gat nəlahan səlaru bathut aGot ekis gidato mōs natəmat.

¹⁶ Latpəhaṽut məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləɓeriŋ nəlolit len aYesu. Ale lalumān məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləɓeriŋ nəlolit len aYesu.

---

* **7:11:** Hən naves 10-11, ris Mat 5.32, 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18

¹⁷ Be gamit v̄isusua, asoam̄ ħimat o asoam̄ ħikad nadəlomian o asoam̄ asike ħikade, len natohan ideh gototoh lan nəboŋ aGot tokis gaiug, gitoh maienan lan. Nukel nakelean enan todaŋ mai alat siYesu len naut p̄isi.

¹⁸ Avan ideh ħikad na-tiv-dalusi-an nəboŋ aGot tokisi, satesusuan nabuŋon hum səkad na-tiv-dalusi-an. Ale asike ħikad na-tiv-dalusi-an nəboŋ aGot tokisi, satikade.

¹⁹ Datħikad na-tiv-dalusi-an o datħipar tiv-dalusi-an savi natideh. Be datħigol husur nakelean todaŋ aGot tokele, enan nabiltitite!

²⁰ Len natideh avan ideh totoh lan nəboŋ aGot tokisi, titoh maienan lan.

²¹ Govi slev nəboŋ aGot tokis gaiug a? Bimagenan, sa-nəloŋm̄ tetuhatuh həni. Avil gəbələboi gəb̄ikad nəmakuvan hən asike gəb̄evi slev am, gigole.

²² Husur nəvanuan tovi slev nəboŋ aGot tokisi, savi slev am be evi siNasuḅ. Len naṽide tomaienən, nəvanuan savi slev nəboŋ aGot tokisi, evi slev seKristo.

²³ Nəsa aGot toṽur gamit həni, etibau masuṽ. Samtehusur nəvanuan gail suṽan məttovi slev salito. Mətehusur Nasuḅ.

²⁴ Bathudud nadəlomian, len natideh məttotoh lan nəboŋ aGot tokis gamito, mititoh mai aGot lan.

Alat ləsəlah

²⁵ Ale gagai nuke nisor var nausian samit husur navensus gail. Nəsəkad na-kel-buni-an ideh siNasuḅ, be nukel nə-nau-səhoti-an sagw, bathut len nalolosaan san, Nasuḅ igol notodaŋ len gai.

26 Imaienan, bathut nēmauran todaŋ mēttotoh lan, nunau maiegai ke: ivoi hēn naulum̄an bitoh hum totoh gagai.

27 Gēbīlah mai napēhaŋut tia, sagidas p̄isal hēn gēbīmakuv dan nēlahan samēru. Asike gēbīlah, sagidas pēhaŋut hēn gēbīlah maii.

28 Be gēbīlah, savi nēsaan; ale navensus bīlah, savi nēsaan. Be alat lotolah dereh lisab nēmauran egai tidan len nēboŋ gail, ale nomētahun mētbēlōŋon bīsa maienan.

29 Bathudud nadēlomian, nekēmaiegai ke: namityal em̄idol. Gagai van, naulum̄an tokad asoan, nēlahan sēlaru satiwol hēn nēmauran san.

30 Nēvanuan totaŋ, nētaŋan san satiwol hēn nēmauran san. Nēvanuan tohēhaŋur, nahēhaŋuran san satiwol hēn nēmauran san. Nēvanuan toŋurŋur tite, natit gail gai topul hēni saliwol hēn nēmauran san.

31 Ale nēvanuan toumum mai natit gail hēn navile a pan, navile a pan satiwol hēn nēmauran san. Husur navile eg a pan hum topat gagai, satovan vēmāsīg.

32 Nolōŋon ke mitimakuv dan natit gail len nēmauran egai nēlōmit totuhatu hēni. Naulum̄an sēlah elēboi bīnau masuŋ hēn Nasuŋ mai naŋide bīgol Nasuŋ bēhēhaŋur lan.

33 Be naulum̄an tolah inau masuŋ hēn navile a pan mai naŋide bīgol asoan bēhēhaŋur.

34 Ale sēdaŋ kavkav len gēlar p̄isi, Nasuŋ mai asoan. Napēhaŋut sēlah, navensus, inau masuŋ hēn Nasuŋ hēn gai bēvi siNasuŋ sēbon len niben mai nanunun. Be napēhaŋut tolah inau masuŋ hēn navile a pan mai naŋide bīgol asoan bēhēhaŋur.

³⁵ Nokəmaienan m̄os nəḃevi tarhət samito, savi hən nəḃiwol hən nəmauran samito. Nokəmaienan hən nəvide samit ḃinor, hən məḃbigol tabtab hən nəsa Nasuḃ toləḣoni, hən asike natideh ḃeliv nənauan samit dani.

³⁶ Be naulum̄an ideh ḃinau ke sagol sanor hən navensus tokel gati ke ḃilah maii, ale nəlon atenan ḃesursuru həni (hum ḃimasmagenan), tilah maii hum toləḣoni. Savi nəsaan.†

³⁷ Be naulum̄an ḃeil gəgat len nəsa tonau, ale natideh asike ḃetəgau gati, be nəsa ḃigole ḃipāt len gai səḃon, ale ḃinau səḣoti len nəlon ke asike ilah mai navensus, enan tu ivoi.

³⁸ Imagenan, naulum̄an tolāh mai navensus san igol natit tovoi, ale naulum̄an səlah maii igol natit tovoi am səḣori.‡

³⁹ Napəḣaḃut tolāh, nəlahan tokade mai asoan ipāt vəbar asoan ḃimat. Be asoan aliten ḃimat, imakuv dan nəlahan enan, ale eləboi ḃilah mai avan ideh ḃeləḣoni. Be natsua, naulum̄an ḃilah maii timasvi siYesu.

⁴⁰ Len nabunusian sagw, napəḣaḃut asoan tomat ḃitoh səḃon maienan ḣai, dereh tehəḣaḃur

---

† **7:36:** Len naut a Korint alat siYesu galevis lunau ke lotolo, ale nəlahan mai nəmauran hən nəlahan arsavi natideh. Imagenan, hum ma lotosor len naulum̄an egaii toke tilah, gol ke atenan inau ke sagol sanor hən navensus ḃike ḃilah maii. Ale evəlo. Nəboḣ naves egai toke nəlon atenan esursuru hən navensus, nasoruan ta Kris ikad namilen tile am toke navensus egəm vi bareab. Be naut kəmas namilen toru enan, aPol ike inor hən arḃilah. ‡ **7:38:** Len naut egai aPol ike, naulum̄an tolāh mai navensus san igol ivoi ale husur nəmauran egai idarḣ len nəboḣ gail (geris 7.26), naulum̄an səlah mai navensus san igol ivoi am səḣori.

am. Ale nunau ke aNunun aGot evi tarhət sagw hən notokəmaianan!

8

Nəhanian lototutumav həni van hən nəlablab gail

¹ Gagai nuke nisor husur naməḡod nəvanuan gail lototutumav həni van hən nəlablab gail. Evoi, datoləboii ke, “gidat p̄isi datukad naləboian.” Naləboian igol nəvanuan epul am hən naṽivan. Be na-ləmas-buni-an igol nəmauran sinəvanuan idan am.

² Avan ideh binau suluṽi ke toləboi natit tosoḡur; gai saləboi natit lotokitin aGot toke b̄ikel vəhot gail maii sal.

³ Be avan ideh b̄eləmas bun aGot, aGot eləboi avan enan.*

⁴ Ale, nəhanan hən naməḡod lototutumav həni van hən nəlablab beti: Gidat p̄isi datoləboii ke nəlablab savi natideh len navile a pan, ale səkad nagot ideh be aGot tosua ḡai.

⁵ Ikad nagot gəḡeras tosoḡur nəvanuan gail lototutu hən gail. Luke nagot galenan lutoh len nəmav o len navile eg a pan, ale loriḡ gail hum lotovi got mai masta salit gail.*

⁶ Avil naut kəmas natenan, gidat datoləboii ke ikad aGot tosua ḡai, aTata tovi nəkadun natit p̄isi. Ale gidat datutoh m̄osi. Ale ikad aMasta tosua ḡai, aYesu Kristo. Len aKristo, aGot igol natit p̄isi toum həni; ale len aKristo, datukad nəmauran.

---

* **8:3:** Natosian galevis ta sutuai luke, *Avan ideh binau suluṽi ke tokad naləboian, gai səkad naləboian kitin.* 3 Be nəvanuan b̄ikad na-ləmas-buni-an, gai ikad naləboian kitin. * **8:5:** 1Kor 10.20-21

7 Be savi nēvanuan p̄isi lotolēboi natenan. Ikad nēvanuan nadēlomian galevis lēsēnau sēhoti sal ke nēlablab lēsēkad nēdaŋan ideh. Ale nēboŋ lotohan namēŋod tovi naviolan van hēn nēlablab, lunau suluŋi ke lotolotu van hēn nēlablab enan. Ale husur lēsail sēdaŋ len aGot sal, nēsa lotogole igol nēlolit eḅiŋḅiŋal.

8 Be nēhanian edēdas ḅigol datḅikad navoivoian mai aGot. Husur datḅihani o asike datḅihani, gēlar p̄isi arsavi natideh len aGot.*

9 Be mētelēlēgau hēn gamit gabag. Nēdaŋan mēttokade len nēmakuvan samit dan nēsaan satigol alat lēsēdaŋ len nadēlomian liteh.

10 Husur, gaiug gotokad “nalēboian,” avan ideh nēnauan sail gēgat ḅeris gotohan len naim nalo-tuan silablab, nēsa bai? Hum ma nēdaŋan sam̄ ḅeliv nēnauan san gol ḅihan namēŋod lototutumav hēni tia van hēn nēlablab. ḅigol ḅimaienan, igol nēsaan.†

11 Imagenan, len nalēboian sam̄, gomēdas awawa sēdaŋ len nadēlomian, gomēdas awawa len nadēlomian, aKriŋto tomat m̄osi.

12 Mētḅigol nēsaan maienan van hēn nēbathudud ideh sēdaŋ len nadēlomian, mētugol nasēnahan len nēlon, ale mētugol nēsaan van hēn aKriŋto.

13 Bathut natenan, nēsa nēḅihani ḅigol awawa len nadēlomian ḅiteh, sanihan namēŋod boŋ ideh am. Husur nomētahun nēḅigol awawa ideh len nadēlomian ḅiteh.

---

* **8:8:** Rom 14.17 † **8:10:** Nēboŋ toke *igol nēsaan*, igol nēsaan husur toḅur kotov nēnauan san toke nēhanan hēn namēŋod lototutumav hēni van hēn nēlablab sanor. Ale nēlon sēmasil am.

9

APol isor var alat a Korint lotosor tasi

¹ Mætunau ke nəs̄a nə̄bigole səpat len navəlagw a? Mætunau ke nəs̄avi ahai pispisul a? Mætunau ke nəs̄aris aYesu, aMasta sidato a? Mætunau ke gamit mət̄savi nāvit nauman sagw len Nasuḅ a? Ginau māu novi ahai pispisul notoris aYesu, ale gamit, nāvit nauman sagw.*

² Naut kəmas nəvanuan galevis am lotonau ke nəs̄avi ahai pispisul ideh, kitin, gamit a Korint mət̄saləboi mət̄bekəmaienan. Husur nəmauran samit len Nasuḅ ēvusan səhoti ke notovi ahai pispisul təban gamito.

³ Na-sor-vari-an sagw van hən alat lotokele ke nəs̄avi ahai pispisul imaiegai ke:

⁴ Sanor hən mət̄bevəjan ginamər hən nəhanian mai nəwai a? Ao, inor! Mət̄oləboii ke tonor!

⁵ Len nəyaran sinamito, sanor hən asoanamit lotokad nadələmian ləbitah mai ginamit sumian ahai pispisul tile am mai aPita mai āvan Nasuḅ gail lotogole a?* Ao inor!

⁶ Ginau mai aParnapas, mætunau ke ginamər ŋai inor hən namrtoum m̄os nəvat hən namr̄bimaur a? Be inor hən mət̄takət̄kəta təban ginaməru sumian ahai pispisul tile gail am. Mət̄saləboii a?*

⁷ Mætunau ke nasoltia ideh nāpur̄puran san tōbuer, ēvur natit san gail hən nəvat san səbon a? Ao, səmaienan boŋ ideh! Nəvanuan tomabul nəhol nakrep ihan nāvit nakrep han. Ale nəvanuan

* **9:1:** Uman 22.17-18, 26.16

* **9:5:** Len naut egai aPol ekis aPita

hən aKefas tovi nahəsan len nasoruan Ipru.

* **9:6:** Uman 9.27,

11.22-25, 30

tokætkæta tæban navëshəsipsip, emun nasus halito. Mætsalæboi natgalen a?

⁸ Nasoruan kæta gail notomadhakele, lovi bunusian sinəvanuan ŋa? Ao. Nalo am ikel natgalenan.

⁹ Husur natosian len nalo siMoses ike, “Sagibanŋis gol nabuŋon nabuluk topalpal kuv namisurhuwit.” Nəboŋ aGot tokəmaienan, mətunau ke tonau nabuluk ŋa?*

¹⁰ Ao. Len naut enan isor mōs ginamit am, husur nəvanuan totivtiv tan, mai nəvanuan torumrurū kuv namisurhuwit gəlar pisi aroum mōs nəhanian artovativ viri.

¹¹ Namtumabul natit gail seNunun aGot len nəlomito. Beti imabe? Sanor hən mətʔbekætkæta tæban ginamit hən nəhanian hən navile a pan a?*

¹² Nəvanuan galevis ləbikad nədaŋan hən na-il-a-mō-an hən mətʔtakætkæta tæban galit maienan, inor hən mətʔbekætkæta tæban ginamit səhor galito!

Namtukad nədaŋan enan hən gamit boh mətʔtakætkæta tæban ginamito, be namtsaus gamit hən mətʔbigole. Ao namtudaŋ buŋ natit pisi hən asike namtʔbiŋon gol na-kel-uri-an tovoi husur aKristo.

¹³ Mətələboii ke alat lotoum len naim siGot luhan nəhanian topat ei. Ale alat lototutumav len nəmel tutumavan luhan katəpol hən nəsa lototutumav həni.*

¹⁴ Len navide tomaienən, Nasuḅ isor idaŋ ke, alat lotokel ur na-kel-uri-an tovoi limaskad natit

---

* **9:9:** Deu 25.4; 1Tim 5.18   * **9:11:** Rom 15.27   * **9:13:** Lev 6.16, 26; Deu 18.1-3

hən ləb̃imaur lan, təban nəvanuan gail lotokel uri mai galito.*

15 Avil nəsaus natgalenan boŋ ideh. Ale nəsatos natgalegai hən b̃imagenan hən ginau. Noʋiv ke nəsaus natgalenan, nəsaʋon gol na-kel-uri-an tovoi. Ale nomətahun nəb̃ehusur naʋisal ideh tile am. Nəmatan ivoi səhor naʋisal tile am.

16 Husur, nəb̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi, savi natesua notoləboi nəb̃isor sal suh ginau həni. Ao, len naləŋonian siGot, aGot eriŋi len navəlagw hən nəb̃imasgole. Asike nətakel ur na-kel-uri-an tovoi, nabiltipanismen təbar ginau balai!

17 Nətagole husur notoləŋoni, tanor hən nətəkad nakonʋurʋuran həni. Be aGot b̃eriŋi len navəlagw hən nəb̃igole, nimasgole!

18 Ale nakonʋurʋuran sagw nəsa beti? Imagegai ke: nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi, noləboi nəb̃eviol kəmas həni. Bathut natenan, naut kəmas nədaŋan notokade hum ahai piʋpisul, nəsaus natideh ben nəvanuan gail hən notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.

19 Naut kəmas nəsavi slev sivan ideh, nugol gabag hən ginau notovi slev sinəvanuan ʋisi hən nəb̃eliv nəvanuan isoʋur am gəm hən aKristo.

20 Nəboŋ nototah mai naJu gail nosum̃an naJu gail hən nəb̃eliv galit gəm hən aKristo. Naut kəmas nəsatoh len navəlan nalo, nəboŋ nototah mai alat len navəlan nalo seJu gail, nosum̃an alat len navəlan nalo hən nəb̃eliv galit gəm hən aKristo.

---

* 9:14: Mat 10.10; Luk 10.7

21 Nəboŋ nototah mai alat ləsəkad nalo, nosuñan alat ləsəkad nalo hən nəbēliv galit gəm hən aKristo. Be nəsəmakuv dan nalo siGot, nalo seKristo iwol hən ginau.

22 Nəboŋ nototah mai alat ləsədaŋ, nogəm suñan nəsədaŋ, numaienan hən nəbēliv galit gəm hən aKristo. Nogəm suñan nəvanuan gail p̄isi hən, len nəp̄isal ideh nəbēliv galit gəm hən aKristo hən b̄ilav kuv galit galevis dan nəsaan salito.

23 Nugol natgalen p̄isi hən na-kel-uri-an tovoi b̄ibar nəvanuan b̄isəbur am, hən nəb̄ikatəpol mai galito len nakontit na-kel-uri-an tovoi tokel gati.

24 Mətələboii tia ke len nəgamgaman, galit p̄isi lotogam lan lugam, be galit sua ŋai igam səhor galit am hən b̄ilav nəprais. Mitigam magenan hən mət̄bewin, hən mət̄bikad nəprais!

25 Nəvanuan gail p̄isi lotoke ligam len nərañrañean, loutaut idaŋ tabtab len natit p̄isi. Galit ludaŋ bur nautautan enan, hən ləb̄ikad naprais tovi ut kəmas asike idareh. Avil gidato datugole m̄os naprais topat vi sutuai.

26 Imagenan, hum nəgamgaman, nəsəgam taṽtaṽor. Hum natuhtuhan, nəsatuhtuh taṽtaṽor hum nototuh naməsav ŋai.

27 Ao! Notuhtuh nibegw, nugol utaut həni, nugole evi slev sagw. Nugol tomagenan hən ke, nəboŋ nəb̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail b̄inoŋ, nəprais asike imasig dan ginau.

10

Nalələgauan: alat a Israel ta m̄o lumabe?

1 Nokəmaienan bathudud nadəlomian, husur nomətahun mət̃betətan hən nategai. Atəmadat ta sutuai p̃isi lotogam dan naut a Ijip, lutoh pipit nəməvukasw, galit p̃isi luyar tukot len tas.*

2 Len nəməvukasw mai nət̃as, ehum galit p̃isi lotobaptais hən ləb̃evi ahai susur siMoses.

3 Ale galit p̃isi luhan nəhanian tosua ηai togəm len aGot.*

4 Ale galit p̃isi lomun nəwai tosua ηai togəm len aGot, husur lomun nəwai hən nəvat siGot totah mai galito, ale nəvat enan evi aKristo.*

5 Avil aGot sahəhəṽur hən galit lotosəbur, ale lumat, nəbirimat halit gail losuh taṽtaṽor len naut masmas.*

6 Natgalenan lovisi hum nalələgauan hən asike datbələṽon masuṽ hən natit tosa gail sum̃an galito.*

7 Samtilotu hən nəlablab gail sum̃an galit galevis lotogole, hum natosian siGot toke, “Nəvanuan gail lobətah hən ləbihan, ləbemun. Ale lule məhat hən ləbisav, ram̃ram̃e taṽtaṽor.”*

8 Sadatigol naitian tosa sum̃an galit galevis, togol nəvanuan tovi 23,000 len galito lumat len nəmariboñ tosua ηai.*

9 Sadatitaltal kitev nədaṽan siNasuḅ aGot ke timabe. Galit galevis lugole, gol nəm̃at gail lukat

---

* **10:1:** Exo 13.21-22, 14.22-29. Nəboñ toke *lotoyar tukot len tas*, luyar tukot len naut butitas nət̃as torus dani gol ke tokad naṽisal tommas rivuh be nət̃as ipat tarhəte tarhəte. * **10:3:** Exo

16.35 * **10:4:** Exo 17.6; Num 20.8-11 * **10:5:** Num 14.16, 29-30

* **10:6:** Num 11.4 * **10:7:** Exo 32.6 * **10:8:** Num 25.1-18

bubun galito.*

¹⁰ Sadatikoblen sum̃an galit galevis lotokoblen, gol aŋel hən nəmatan igol lumat.*

¹¹ Natgalenan lovisi hən galito hən datbələboi səhoti, ale ipat len na-tos-gati-an hum na-sor-ṗusan-an m̃os gidat dattotoh len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan.

¹² Avan ideh b̃inau ke toil gəgat, telələgau hən asike b̃iteh!

¹³ Natideh totaltal ke mitigol nəsaan, eṗitoṽ hən nəsa togəm hən nəvanuan gail ṗisi. Be aGot igol tabtab hən nəsa tokele ke tigole. Natideh totaltal ke mitigol nəsaan, aGot asike idaṁ hən ideh səhor nəsa məttoleboi mət̃bidaŋ b̃uri. Nəboŋ natideh b̃italtal ke mət̃bigol nəsaan, dereh aGot tigol naṗisal dan natenan hən mət̃bidaŋ b̃uri.

¹⁴ Imagenan gamit notoləmas bun gamit ṗisi, mitigam dan nalotuan van hən nəlablab gail.

¹⁵ Nusor mai gamit hum məttohad nənauan; nəbək̃itin o asike nəbək̃itin, mitinau hən mət̃binau səhoti.

¹⁶ Len nəhanian len natev siNasuḅ, nəboŋ dattosipa vi təban aGot hən nabiliwai, datomun katəṗol hən nəda heKristo. Ale nəboŋ dattoḅur nabəta, datuhan katəṗol hən niben aKristo. Mətsaləboii a?*

¹⁷ Naut kəmas dattosoḅur, gidat ṗisi datovi niben tosua ŋai, husur datuhan katəṗol hən nabəta tosua ŋai.

---

* **10:9:** Num 21.5-6   * **10:10:** Num 16.41-49   * **10:16:** Mat 26.26-28; Mak 14.22-24; Luk 22.19-20

18 Mitinau naŵide silat a Israel. Galit ŵisusua lotohan nahudhuviolan lototutumav hēni van hēn aGot, len nēmel tutumavan, luhan katēpol, ale luḅon len nalotuan van hēn aGot.*

19 Namilen ke nēlablab evi natideh a? Ao. Namilen ke nēhanian lototutumav hēni van hēni evi natideh a?

20 Ao. Arsavi natideh. Nukele ke, natideh nēvanuan lēsəkad nadələmian lototutumav hēni, lotutumav hēni van hēn natēmat gail, savi aGot. Nomētahun mēḅikatēpol mai natēmat gail.*

21 Mētsaləboi mēḅēmūn len nabīliwai hiNasuḅ ale mun len nabīliwai hetēmat gail am. Mētsaləboi mēḅīhan len natev siNasuḅ ale han len natev setēmat gail am.

22 Datḅigol ḅimagenan, dereh datigol Nasuḅ aGot titabulol bulos gidato. Datunau ke datudan səhori a? Aoa!*

23 Gamit mēḅīke, “Len nēmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namḅigol natideh,” ginau nuke, naŵide galevis lēsavoi hēn nēvanuan tile gail. Gamit mēḅīke, “Len nēmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namḅigol natideh,” ginau nuke, naŵide galevis lēsagol nēvanuan togon sēdan am len nadələmian san.*

24 Samteləḅon nēsa tovoi hēn gamit sēḅomit ḅai, be mēteləḅon nēsa tovoi hēn nēvanuan tile gail.

25 Mətələboi mēḅīhan natideh lotoḅur hēni len nēmaket hēn naməḅod. Lēḅetutumav hēni van hēn nēlablab gail o asike lēḅigole, samteus nausian ideh husuri. Samtinau masuḅ hēni.

* **10:18:** Lev 7.6, 14-15   * **10:20:** Deu 32.17   * **10:22:** Deu 32.21

* **10:23:** 1Kor 6.12

26 Nañide enan inor husur nasoruan siGot ikele ke, “Navile a pan mai natit p̄isi topul lan lovi siNasuḅ aGot.”*

27 Nəvanuan səkad nadəlomian ḅeus gaiug hən gəḅihan maii, ale gəḅeləḅon gəḅivan, gihan nəhanian ideh gai ḅilavi mai gaiug. Ləḅetutumav həni van hən nəlablab o asike ləḅigole, sageus nausian ideh husuri. Saginau masuḅ həni.

28 Be avan ideh ḅikel mai gaiug ke, “Naməḅod egai, lotutumav həni van hən nəlablab gail,” sagihani be nənauan sam̄ tinau nəlon avan enan tokel vəhot natenan mai gaiug. Gəḅihani, hum ma gəḅetunus nəlon.

29 Hum ma savi natideh len gaiug, be evi natit tosa len nənauan sinəvanuan togon. Husur, imabe nənauan len nəlon nəvanuan togon isabi ke nəsa notogole len nəmakuvan sagw dan nalo isa?†

30 Ginau nəḅesipa vi təban aGot hən nəhanian ale nəḅihani, imabe avan ideh isor mēdas ginau bathut nəsa notosipa həni tia?

31 Imaienan, mətḅihan o mətḅemun o natideh mətḅigole, gol natit p̄isi hən nəvanuan gail ləḅisal suh nəyalyalan siGot lan.

32 Samtigol natideh hən mətḅip̄on gol na-kel-uri-an tovoi hən naJu gail o alat ləsavi Ju asike ləḅikad nadəlomian. Samtigol natideh hən mətḅemēdas nadəlomian silat siYesu.

---

* **10:26:** Psa 24.1 † **10:29:** Len naves 28 nəḅoḅ tosor husur *avan ideh* mai *avan enan*, ale len naves 29 nəḅoḅ tosor husur *nəvanuan togon*, len naut galenan, isor husur nəvanuan səkad nadəlomian.

33 Mætehusur naŵide sagw. Len natit þisi notogole, nohisi hæn næb̃igol nævanuan þisi læb̃ehæhāvur lan. Næsædas þisal hæn næb̃ikad na-vi-tarhæte-an m̃os ginau sæb̃ogw ηai, nudas þisal hæn nævanuan þisobur læb̃ikad na-vi-tarhæte-an, hæn aGot þilav kuv galit dan næsaan salito.

11

1 Mitigol tætoŵ hæn ginau suṃan notogol tætoŵ hæn aKристо.*

Len nalotuan

2 Nusor sal suh gamit bathut mættonau gat ginau len natit þisi. Ale mætotægau gat naŵide hæn nalotuan, suṃan ηai notolav gail mai gamito.

3 Be noləηon ke mæteləboii ke aKристо evi kadun næmauran sinəvanuan þisi, naulum̃an evi kadun næmauran sinapəhāvut, ale aGot evi nəkadun aKристо.

4 Naulum̃an ideh tokabut gol nəkadun nəboη tosor tuŵ o tokel ur næsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi aKристо.

5 Be napəhāvut ideh səkabut gol nəkadun nəboη tosor tuŵ o tokel ur næsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi asoan. Esum̃an apəhāvut tosir nəkadun toþarþar.

6 Napəhāvut þemətahun þikabut gol nəkadun, epitoŵ ηai hum togut kotov þis navurun. Be bathut tovi hur sasa hæn þegut navurun o hæn nəkadun þiþar, tikabut gol nəkadun m̃au!

7 Naulum̃an satikabut gol nəkadun husur nəboη aGot togol naulum̃an, igol ilav kot nənahənah han

* 11:1: 1Kor 4.16; Flp 3.17

mai nəyalyalan san hən nahəsən aGot b̄iyalyal. Be napəhāvut igol nahəsən naulum̄an iyalyal.*

⁸ Husur naulum̄an metəkav sagəm len napəhāvut, be napəhāvut metəkav egəm len naulum̄an.

⁹ Husur aGot sagol naulum̄an m̄os napəhāvut, be igol napəhāvut m̄os naulum̄an.*

¹⁰ Husur natenan, bathut ānel gail, napəhāvut tikad nədājan hən na-il-a-m̄o-an len nəkadun.*

¹¹ Avil len Nasūb, napəhāvut satoh sə̄bon hum asoan tōbuer, mai naulum̄an satoh sə̄bon hum asoan tōbuer. Naulum̄an ikad asoan hən b̄evi tarhət san ale napəhāvut ikad asoan hən b̄evi tarhət san.

¹² Husur naut kəmas napəhāvut metəkav togəm len naulum̄an, alalum̄an lukad nəpasian salito len napəhāvut. Avil natit p̄isi logəm len aGot.

¹³ Len nabunusian samit gabag imabe? Inor hən napəhāvut b̄isor tūv van hən aGot be səkabut gol nəkadun a?

¹⁴ Len nav̄ide ta damə̄jai, navurun naulum̄an b̄ebəlav, nəvanuan p̄isi loləboii ke sanor kasi. Navurun emədas gai.

¹⁵ Be navurun napəhāvut b̄ebəlav, igol napəhāvut ikab masūv. Husur navurun tobəlav, aGot eviol

---

* **11:7:** Gen 1.26-27   * **11:9:** Gen 2.18-23   * **11:10:** Galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lokəmaiegai ke: Napəhāvut ikad nədājan hən b̄igol nəsa b̄elə̄joni hən nəkadun, be datb̄ehusur napusanan siPol len 6.12 mai 8.9, napəhāvut timasnau asoan hən asike b̄emədasi. Namilen ke ivoi hən napəhāvut tikabut gol nəkadun, husur asike b̄igole, dereh temədas asoan. Len naves egai, alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot ləsaləboi namilen nasoruan gegai toke *bathut ānel gail*.

hēni mai napēhaŷut hēn ĥikabut gole.

¹⁶ Be avan ideh ĥike ĥēvitŷituh husur natenan, namtohusur naŷide enan, namtsahusur ideh am. Ale alat siGot len naut p̄isi, galit am lohusur naŷide enan.

Natev siNasub

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.15-20)

¹⁷ Len nēsa nēĥikel mai gamit gagai, nēsasor sal suh gamito, husur naĥonĥonan samit gail lēsavi tarhēt samito be lomēdas gamito.

¹⁸ Nuke nisor husur natsua. Nosēsəlōj hēn nasoruan sua toke, nēboj mēttokad naĥonĥonan hum alat siYesu, mētopēphw gail. Ale nodəlōm kēkerek hēn nasoruan enan,

¹⁹ husur napēphwan gail limasvisi len gamito hēn alat aGot tohēhaŷur hēn galito lēĥip̄arĥar.

²⁰ Nēboj mēttōĥonĥon len naut sua hēn mēĥĥihan len natev siNasub, savi nēhanan siNasub mēttohan lan.

²¹ Husur nēboj mēttogēm hēn nēhanan, gamit galevis mētotubat vėlaut sēĥomito. Namilen ke galevis lumalkēkat, galevis lotērog.

²² Mētsēkad naim samit hēn mēĥĥihan mai mēĥēmun lan a? Mētomētahun alat siYesu a? Mētuke mitigol namēsāl gail nahurulit tisa a? Nēkēmabe hēn gamito? Nisor sal suh gamit a? Aoa! Sanisor sal suh gamit hēn naŷide enan.

²³ Husur nēsa Nasub tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Imaiegai ke: Nasub aYesu, len nalenmariug aJutas toriņi len navēlan aenemi san gail, aYesu ilav nabēta,

24 esipa vi təban aGot həni, ale eḅuri. Ike, “Egai nibegw notoviol həni m̄os gamito. Mitigol nategai hən mət̄binaunau gat ginau.”

25 Len naṽide tomaienən, nəboŋ lotohan tonon, aYesu ilav nabiliwai topul hən nəwain. Ike, “Nabiliwai egai evi na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nəda hagw; mitigol nategai hən mət̄binaunau gat ginau len nəboŋ p̄isi mət̄bemuni.”*

26 Husur len nəboŋ p̄isi mət̄bihan nabəta egai mai mun len nabiliwai hən nəwain; mətokel ur nəmatan siNasub van vəbar nəboŋ ḅegəmai.

27 Imagenan, avan ideh tohan nabəta o tomun len nabiliwai hiNasub len naṽide tomədas nahəsan Nasub, inor hən ḅipanis sil niben Nasub mai nəda han; ehum avan enan togol nəmatan siNasub.

28 Imagenan, nəvanuan timasbunus vahvahur nəmauran san a tahw hən ḅihan nabəta mai mun len nabiliwai.

29 Husur avan ideh tohan mai tomun be sənau səhot niben aYesu tovi alat siYesu, len nəhanan mai namunian gai togole, ilav nəpanismen vi lan gai gabag.

30 Husur natenan, gamit isoḅur ləsədaŋ savoi, loməsah, ale galevis lupat len nəmatan.

31 Imagenan, dattabunus vahvahur nəmauran sidat səḅodato len alat siYesu lotovi niben, asike dattəlav nəpanismen galenan siGot vi lan gidato.

32 Be nəboŋ Nasub tobunus vahvahur nəmauran sidato; igol nəpanismen ta daməŋai hən ḅigol datḅinor, hən asike ḅisaḅ səhoti ke datimaspanis mai navile a pan len nəmatan vi sutuai.

---

* 11:25: Exo 24.6-8; Jer 31.31-34

³³ Imaianan, bathudud sagw len nadəlomian, nəboŋ mət̃bĩboñbon hən mət̃bĩhan len natev siNasub̃, mititoh vir gamit gabag.

³⁴ Avan ideh b̃imalkəkət, tihan a im bai, hən asike nəboñbonan samit magenan b̃ilav nəpanismen vi lan gamit gabag.

Nukad natgalevis am hən nəb̃ikel mai gamito, be lipat vir nagəman sagw boŋ ideh.

12

Natit gail lotogəm len aNunun aGot

¹ Bathudud nadəlomian, nuke nisor husur natit gail lotogəm len aNunun aGot. Nuke mitikad naləboian lan.

² Mət̃oləboii ke a m̃o, nəboŋ mətsəkad nadəlomian, natit lototiltile gail loliv gamit vi tut, losəhar sab-sab hən gamito van hən nəlablab lotobut.

³ Imagenan nuke mət̃eləboii ke, len aNunun aGot avan ideh saləboi b̃isemale hən aYesu, be len aNunun aGot ŋai nəvanuan eləboi b̃ike, “AYesu evi Masta.”

⁴ Ikad naviolan tiltile aNunun aGot toviol hən gail, be aNunun aGot tosua ŋai.

⁵ Ikad na-vi-tarhəte-an tiltile gail hən dat̃bigole m̃os aMasta, be aMasta tosua ŋai.

⁶ Ikad naʋit totiltile gail, be aGot tosua ŋai, igol nəvanuan p̃isi san luʋan hən naʋit galen p̃isi.

⁷ AGot eviol mai galit ʋisusua hən aNunun, hən nəsa aNunun b̃igole len galito b̃evi tarhət salit gabag.

⁸ Len aNunun aGot, aGot eviol mai galit sua hən nasoruan hən namitisau hən nəmauran tonor.

Len aNunun aGot ηai, eviol mai galit sual am hən nasoruan hən naləboian.

⁹ Len aNunun, aGot eviol hən nabiltidəlomian mai galit sua tile. Len aNunun aGot ηai, eviol hən naviolan gail mai galit sua tile am, hən bigol alat lotoməsah ləbimaaur.

¹⁰ Ale eviol mai galit sua tile am hən nədaηan gail hən bigol namerikel gail. Eviol mai galit sua tile am hən nədaηan hən bikel napisulan siGot. Eviol mai galit sua tile am hən nədaηan hən bələboi səhot nəsa togəm len aNunun aGot mai nəsa togəm len natəmat gail. Eviol mai galit sua tile am hən bisor len nasoruan tiltile gail, ale mai togon am eviol hən nədaηan hən bələboi bikel ur namilen nasoruan tiltile galenan.

¹¹ Evi aNunun aGot tosua ηai togol natgalen p̄isi. Epəpəhun natgalenan mai nəvanuan v̄isusua husur naləηonian san.*

Niben aKristo ikad nahudhut isoḅur

¹² Niben nəvanuan ikad nahudhuben isoḅur, be nahudhuben galen lotosoḅur lovi niben tosua ηai. Niben aKristo imagenan.*

¹³ Gidat p̄isi datubaptais len aNunun aGot tosua ηai hən datbēgəm vi niben aKristo tosua ηai. Naut kəmas datovi Ju o datovi vanuan ta Kris, naut kəmas datovi slev o datsavi slev am, aGot eviol hən aNunun tosua ηai mai gidat p̄isi hən datbepul həni, hum nəwai dattomuni.†

¹⁴ Niben nəvanuan səkad nahudhuben sasua ηai, ikad nahudhuben isoḅur lan.

---

* **12:11:** Hən naves 4-11, ris Rom 12.6-8   * **12:12:** Rom 12.4-5

† **12:13:** Namilen ke datukatəp̄ol len aNunun aGot tosua ηai

15 Narien nəvanuan b̃ike, “Husur ke nəsavi ṽelan, nəsavi hudhuben ideh,” naut kəmas nəsa tokele, narien evi hudhuben sua len niben sal.

16 Nədariŋan nəvanuan b̃ike, “Husur ke nəsavi m̃etan, nəsavi hudhuben ideh,” naut kəmas nəsa tokele, nədariŋan evi hudhuben sua len niben sal.

17 Niben kavkav tavi m̃etan səlani, nasəsəloŋan han gai be? Niben kavkav tavi dariŋan səlani, nam̃unusian han gai be?

18 Be aGot itabtabuh len nahudhuben p̃isi, etuan p̃is gail husur niben, len naut ṽisusua toləŋon ləb̃ip̃at lan.

19 Nahudhuben galen p̃isi lətavi hudhut sua səlani ŋai, asike lətaβon len niben tosua, niben tabuer.

20 Ekitin, ikad nahudhuben isoβur, be niben tosua ŋai.

21 Nam̃etan saləboi b̃ikel mai navəlan ke, “Naut kəmas gaiug, ginau səβogw noləboi nəβigol natit p̃isi.” Ale nəkadun saləboi b̃ikel mai narien ke, “Naut kəmas gaməru, ginau səβogw noləboi nəβigol natit p̃isi.”

22 Ao! Səmagenan. Nahudhut nibedat galevis len nibedat dattonau suluṽi ke ləsədaŋ, datumaskad gail hən nibedat b̃imaur.

23 Ale nahudhubedat gail dattonau ke lotovi ut kəmas, datokətkəta təban gail ivoi. Ale nahudhubedat gail nahurudat tosa hən nəvanuan ləβeris gail, datususuan galenan,

24 be nahudhubedat gail, nahurudat səsa hən nəvanuan ləβeris gail, losuh p̃arp̃ar maien ŋai.

Be aGot esuhud p̃is nahudhubedat gail, hən

nahudhut dattonau ke ləsavi natideh, lovi natite.

²⁵ Igol maien həni hən asike bikad napəpəhwan len nibedato, hən nahudhubedat p̄isi ləbəkətkəta təban galit gabag b̄ep̄it̄p̄itoṽ.

²⁶ Nahudhubedat ideh b̄eləḡon b̄isa masuṽ, nahudhubedat p̄isi loləḡon isa masuṽ maii. Bikad na-sor-sal-suhi-an vi təban nahudhubedat ideh, nahudhubedat p̄isi lohəhaṽur maii.

²⁷ Gamit m̄au mətovi niben aKristo, mətovi hudhut gail len niben kavkav.

²⁸ Ale len alat siYesu, aGot itabtabuh len ahai pispisul gail a m̄o; na-vəha-ru-an, ahai kelkel ur gail; na-vəha-tor-an, ahai p̄usan gail; beti alat lotogol namerikel gail, alat lotokad naviolan gail hən ləb̄igol alat lotoməsah ləb̄imaur, alat lotovi tarhəte sinəvanuan gail, alat lotowol hən alat siYesu hən ləb̄ehusur naṽisal tonor, mai alat lotosor len nasoruan tiltile gail.*

²⁹ Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai pispisul a? Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai kelkel ur a? Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai p̄usan a? Mətunau ke gidat p̄isi dattogol namerikel a?

³⁰ Mətunau ke gidat p̄isi dattokad naviolan gail hən datb̄igol alat lotoməsah ləb̄imaur a? Mətunau ke gidat p̄isi dattoləboi datb̄isor len nasoruan tiltile gail a? Mətunau ke gidat p̄isi dattoləboi datb̄ikel ur namilen nasoruan tiltile galenan a? Aoa!

³¹ Be gamit m̄au, mətələḡon masuṽ hən naviolan seNunun aGot lotovoi am.

---

* **12:28:** Efe 4.11

Avil naḗisal notoke nēḅisor husuri, ivoi habat səhor naḗisal ideh datoləboi datḅenənoḡ həni maii.

13

Naḗisal hən na-ləmas-buni-an

¹ Ginau nətəsor len nasoruan tiltile nəvanuan lotosorsor len gail, mai nasoruan tiltile aḡel lotosorsor len gail, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, nətəwal kəmas ḡai hum nəḅe o nabel lototuhtuhi.

² Nətəkad nədaḡan hən nəḅikel napisulan siGot, mai nətələboi səhot natit ḡisi aGot tosusuan gail mai naləboian ḡisi, ale nətəkad naḅiltidələmian hən nəḅigol naḡehuh ləḅerus, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, nətəvi ut kəmas ḡai.*

³ Nətəviol hən natit ḡisi notokade mai naməsal gail, ale nətəviol hən nibegw hən nəḅisor sal suh ginau len Nəḅoḡ siNasub,* be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.

⁴ Naḡide hən na-ləmas-buni-an imaiegai: Gəḅeləmas bun avan ideh, len nə-daḡ-ḅuri-an gutoh mədau maii, gugol navoian ḅevi tarhət san, gəsətəḅulol bulosi sil natit san gotoləḡoni. Gəḅeləmas bun avan enan gəsəsor sal suh masuḡ hən gaiug, gəsəpul hən naḡivan,

⁵ gəsəgol natideh ḅigol nahurun avan en ḅisa, gəsənaug gaiug gabag nḡos naləḡonian samḡ ḡai, nələmḡ səpaḡpaḡ tutut, len nələmḡ gəsətəḡau gat nəsaan avan enan togole hən gaiug.

---

* **13:2:** Mat 17.20, 21.21; Mak 11.23 * **13:3:** Len natosian galevis ta sutuai ike, *nətəviol hən nibegw hən ḅipaḡ len nəḅab towunwun, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.*

6 Gəbikad na-ləmas-buni-an gəsahəhaʋur hən nəsaan, be guḅon mai alat lotohəhaʋur hən nakitinan.

7 Gəbikad na-ləmas-buni-an goil gəgat tabtab, gotəgau gat nadəlomian tabtab, nə-vatvat-viri-an sam̄ səmasig boŋ ideh, gukad nə-daŋ-ḅuri-an tabtab.

8 Na-ləmas-buni-an asike inoŋ boŋ ideh, ipat vi sutuai. Avil nakelean hən napisulan siGot dereh teḅuer. Nasoran len nasoruan tiltile gail dereh tinoŋ. Naləboian hən nəsa aGot tosusuan gail, dereh teḅuer.

9 Husur gagai datoləboi kəkereh həni ale gagai datukel kəkereh hən napisulan siGot.

10 Be nəboŋ aYesu ḅegəmai hən aGot ḅigol vurvur natit p̄isi, naviolan aNunun aGot toviol hən gail gagai dereh leḅuer.

11 Nəboŋ notovi tətai, nusor suḡan natətai, nabunusian sagw esuḡan nabunusian setətai, nunau suḡan natətai. Nəboŋ nototibau, notogəm vi haʋut, noriŋ gaḅulan naʋide galenan setətai.

12 Gagai datokəta suḡan nəvanuan tokəta tur len nakəlas toḅanuḅanw. Be len nəboŋ enan, dereh datekəta ris nəhon aGot timasiḷ buni. Gagai naləboian sagw ekəkereh, be len nəboŋ enan naləboian sagw dereh tikavkav suḡan aGot toləboi kavkav hən ginau.

13 Imagenan gagai datimasgol tabtab hən nat-galegai lototor: datimasriŋ gat nəlodato len aGot, datimasvatvat vir natit p̄isi aGot tokel gati ke ləḅisarpoh, datimasləmləmas bun gidat gabag. Be len natgalen p̄isi, na-ləmas-buni-an ivoi esəhor eru enan.

14

Nəsa evi tarhət silat siYesu?

¹ Na-ləmas-buni-an m̄au tiwol hən nəmauran samito, ale mətələḡon masuṽ hən natit gail lotogəm len aNunun aGot. Be a məhat len natgalen, mətələḡon masuṽ hən mət̄bikel napisulan siGot.

² Husur nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail, sasor mai nəvanuan gail, be isor mai aGot ḡai, husur avan ideh sasəsəloḡ ləboii. Len aNunun aGot, avan enan ikel natetətan gail.

³ Be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, nakelean san igol nəvanuan gail ludaḡ am len nəmauran salito, igol loləḡon ivoi am len nəlolito, mai etəḡov nəlolit vi pan.

⁴ Nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail evi tarhət san gabag, be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, gai igol alat siYesu ḡisi ludaḡ am len nəmauran salito.

⁵ Noləḡon ke gamit ḡisi mətələboi mət̄bisor len nasoruan tiltile gail, be noləḡon masuṽ səhori am hən mət̄bikel ur nəsa aGot tokele. Nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, evi tarhət silat siYesu səhor nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail. Be egaii ḡikel ur namilen nasoruan tiltile galenan hən alat siYesu ləbələboii səhoti, igol galit ludaḡ am len nəmauran salito.

⁶ Be bathudud nədəlomian, nətagəm hən gamit, nətasor len nasoruan tiltile gail, tavi tarhət samit mabe? Be nəḡikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot mai gamito, nəḡikel naləboian, nəḡikel ur nəsa aGot tokel mai ginau, nəḡikel naḡusanan seNunun aGot, natgalen ḡisi lovi tarhət samito.

7 Mitinau naʃuvimal mai navus beltaŋ; arsəmaur be arugol nəwalan. Asike datʃiramʃramʃe hən gəlar ʃinor; avan ideh teləboi mab hən nəbe dattoramʃramʃe həni?

8 Mitinau nətrampet; ale nəvanuan ʃevuv suluʃi, nasoltia teləboi mab həni ke timasutaut hən gai mʃos nabiltiʃbalan?

9 Imaienan hən gamito. Məʃbisor len nasoruan nəvanuan lototətan həni, leləboi namilen nasoruan samit mabe? Məʃbisor maienan, ehum məʃtosor kəmas len naməsav ʃai.

10 Len navile a pan nəvanuan lusor len nasoruan tiltile isobur; ale gail ʃisi lukad namilelito.

11 Imagenan, avan ideh ʃisor mai ginau, asike nəʃeləboi namilen nasoran san, len nabunusian sagw, gai tosor evi metʃos, ale len nabunusian san, ginau novi metʃos.

12 Imaienan hən gamito. Husur ke məʃtoləʃon masuʃ hən natit gail seNunun aGot, mitimashisi hən məʃbiɗan am len natit gail seNunun aGot lotogol alat siYesu ləbiɗan am len nəmauran salito.

13 Imagenan, avan ideh tosor len nasoruan tile ideh, teus aGot hən nəɗan hən ʃikel ur namilen natetətan gai tokele.

14 Husur nəʃbisor tuʃ len nasoruan tile ideh, len aNunun aGot, nanunugw totoh len nəlogw isor tuʃ, be nənauan sagw ipat kəmas ʃai.

15 Nigol nəsa beti? Len aNunun aGot dereh nanunugw tisor tuʃ. Ale dereh nisor tuʃ am hən nəvanuan ləʃeləboi səhot na-sor-tuʃ-an sagw. Len aNunun aGot dereh nanunugw tekəkai. Ale dereh nekəkai am hən nəvanuan ləʃeləboi səhot nəsa

notokəkai həni.

¹⁶ Asike b̄imagenan, dereh timaiegai ke: len aNunun aGot, nanunun̄ totoh len n̄ələm̄ b̄isor len nasoruan tile h̄ən ḡəb̄isal suh aGot, nəvanuan totətən həni, saləboi b̄ike “Ganan” h̄ən nasipaan sam̄, husur gai saləboi nəsa gotokele.

¹⁷ Naut kəmas nasipaan sam̄ b̄ivoi, asike igol avan enan idan̄ am len nəmauran san.

¹⁸ Nosipa vi təban aGot h̄ən notosor len nasoruan tiltile gail səhor gamit p̄isi m̄əttogole.

¹⁹ Be len nabonb̄onan silat siYesu, len naləboian sagw, nəb̄isor b̄em̄idol ɳai len nasoruan lotoləboii, h̄ən ləb̄əsəseloɳ səhot naɳusanan sagw, ivoi masuṽ səhor nəb̄isor b̄eb̄əlav len nasoruan tile lototətən həni.

²⁰ Bathudud nadələmian, samtesuṁan alahutai len nənauan samito. M̄ətesuṁan atuhlahutai ləsəboi naṽide h̄ən nəsaan sal, be len nabunusian samito, len nənauan samito, m̄ətesuṁan nəvanuan tomatmatu.

²¹ Len nalo lutosi ke, Nasuḅ aGot ekəmaiegai:

“Len nəvanuan lotosor len nasoruan tiltile gail,

len nabuɳon nametb̄os gail,

dereh nisor mai alategai,

be naut kəmas notogol tomagenan,

asike losəsəloɳ h̄ən ginau.”*

²² Imagenan beti, hum ma m̄əttou nau suluṽi ke nasoruan tiltile gail igol p̄arɳar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadələmian lan. Be nasoruan tiltile galenan ləsəpat m̄os alat lotokad nadələmian, be h̄ən alat ləsəkad nadələmian ləb̄ipes haḅetw lan.

* **14:21:** Isa 28.11-12. Nəboɳ aIsaiah totos nasoruan siGot toke, *alategai*, aGot isor husur nəvanuan san gail a Jutah.

Avil na-kel-uri-an hən nəsə aGot tokele, igol p̄ar p̄ar hən ke aGot itoh mai alat lotokad nadələmian lan. İpat m̄os alat lotokad nadələmian, savi m̄os alat ləsəkad nadələmian.

²³ İmaienan, gamit siYesu p̄isi mət̄biḅonḅon, gamit p̄isi mət̄bisor len nasoruan tiltile gail, ale nəvanuan galevis am lototətan hən nadələmian o ləsəkade, ləḅḅis lohoim, dereh like mət̄tovinvinu.

²⁴ Be gamit p̄isi mət̄bikel ur nəsə aGot tokel mai gamito, ale avan ideh totətan hən nadələmian o səkade ḅḅis lohoim, len natgalen p̄isi, dereh nəlon timaḅur, teləboi səhot nəsaan san tosəḅur,

²⁵ ale natit lotosusuah len nəlon li p̄ar p̄ar. Ale dereh tipair dan nəsaan san, titeh len tan, kəta vi pan hən ḅilotu hən aGot. Dereh tisor təvah ke, “Ekitin, aGot itoh len gamito.”

Nəḅisal hən nəḅonḅonan hən nalotuan

²⁶ Bathudud nadələmian, nekəməbe? Nimaris kotov nəsə notokele maiegai. Nəḅon mət̄biḅonḅon hən mət̄ḅilotu, gamit ideh tekəkai, gamit ideh tēḅusan, gamit ideh tikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot, gamit ideh tikel nasoruan len nasoruan tile, ideh am tikel namilen. Natit p̄isi mət̄ḅigole limasgol gamit p̄isi siYesu mət̄ḅidaḅ am len nəmauran samito.

²⁷ Gamit ideh ḅeləḅon ḅikel nasoruan len nasoruan tile, teru o titor ḅai lisor, salesəhor totor. Limassor v̄isusua ale avan ideh timaskel namilen nasoruan salito.

²⁸ Asike mət̄ḅikad avan ideh toləboi ḅikel namilen, nəvanuan toke tikel nasoruan len

nasoruan tile, sator len naʒonʒonan. Tisor mai gai gabag mai aGot ʒai.

²⁹ Gamit ideh ʒeləʒon ʒikel ur nəsa aGot tokel maii, teru o titor lisor, ale galit am limassəsəlon, nau vahvatur na-kel-uri-an enan, hən ləʒeləʒoi səhoti ke togəm len aNunun aGot o eʒuer.

³⁰ Ale avan ideh am tobətah, na-kel-vəhoti-an seNunun aGot ʒegəm həni, nəvanuan tosor tesib hən tobətah ʒisor.

³¹ Len naʒide tomagenan, galit ʒisi ləʒikel ur nəsa aGot tokel mai galito, lisor ʒisusua hən gamit ʒisi məʒeləʒoi səhot naʒusanan, ale hən gamit ʒisi məʒeləʒon ʒivoi am len nəlomito.

³² Mitinau gat nategai: nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, iwol hən nanunun totoh len nəlon, gol ke toləʒoi ʒisor o ʒesib len nasoran san hən avan ideh am ʒisor.

³³ Len nalotuan, aGot emətahun gamit ʒisi məʒisor taʒtaʒor ʒonʒon len namityal tosua ʒai. AGot savi aGot hən nətaʒtaʒoran, ao, evi aGot hən natəmat. Timagenan len naʒonʒonan silat siYesu len naut ʒisi.

³⁴ Len naʒonʒonan gail silat siYesu latpəhaʒut lemədau husur sanor hən ləʒisor, be lith mədau, səsəlon husur nalotuan, hum nalo tokele.

³⁵ Ləʒeləʒon ke ləʒeləʒoi səhot natideh, leus asoalit a im səʒolito. Evi hur sasa hən naʒəhaʒut ʒisor len naʒonʒonan silat siYesu.†

---

† **14:35:** Nəvanuan namitisau galevis hən nasoruan siGot lunau ke naves 34-35 savi natosian kitin siPol. Len natosian galevis ta sutuai, naves 34-35 arupat len naut egai, len natosian galevis am arupat a tahw, husur 14.40.

³⁶ Mætunau ke gamit mətovi nəkadun nasoruan siGot a? Mætunau ke ibar gamit səbomito ŋa?

³⁷ Gamit ideh binau ke tovi ahai kelkel ur o nəvanuan aNunun aGot totoh lan, teləboi səhoti, ke, nəsa nototosi van hən gamit gagai evi nakelean todan siNasub.

³⁸ Be avan ideh bəmətahun bələboi natenan, aGot dereh temətahun bələboi avan enan.

³⁹ Imagenan bathudud sagw len nadəlomian, mətələŋon masuŵ hən mətʰikel napisulan siGot, ale samtikai tas nasoran len nasoruan tiltile gail.

⁴⁰ Be len nəbənbonan, mitigol natit p̄isi len naŵide tovoi, mətəhusur nəyah hən nalotuan no-tomadhakele, samtilotu bular.

15

Na-le-məhat-an seKristo dan nəmatan

¹ Bathudud nadəlomian, nuke mitinau təlmam hən na-kel-uri-an tovoi notokel uri mai gamito, na-kel-uri-an tovoi məttokade, na-kel-uri-an tovoi məttoil gəgat lan gagai.

² Len na-kel-uri-an enan tovoi notokel mai gamito, aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito, mətʰetəgau gat nasoruan notokel uri mai gamito. Asike təmagenan, nadəlomian samit tavi nadəlomian kəmas ŋai.

³ Husur nəsa Nasub tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Nəbilitit səhor natit p̄isi am imaiegai ke: aKristo imat n̄os gidato hən b̄ilav kuv gidat dan nəsaan sidato mai nəpanismen han, hum lototosi len natosian siGot.*

---

* 15:3: Isa 53.5-12

⁴ Lutavun aKristo, ale aGot igol tole məhat dan nəmatan len nəmariboŋ na-vəha-tor-an. Enan tu lutosi sutuai len natosian siGot.*

⁵ Ale aKristo evisi hən aPita torisi, beti evisi hən alat lotosəŋavur pisan toru lotorisi.*

⁶ Husur natenan, evisi hən nəbathudud nadəlomian lotovi 500 lotorisi len namityal tosua ŋai. Galit galevis lupat len nəmatan, be isoður lumaur sal vəbar daməŋai.

⁷ Ale evisi hən aJemes torisi, beti evisi hən ahai pispisul gail p̄isi lotorisi.

⁸ Naməkot hən galit p̄isi, aKristo evisi hən ginau am notorisi, naut kəmas tohum lotopas ginau len nəboŋ sanor həni.*

⁹ Husur ginau novi ahai pispisul a pan len ahai pispisul gail am. Nəsənav hən ləbəkis ginau hən ahai pispisul, husur notomədas bun alat siYesu lotovi vanuan siGot.*

¹⁰ Avil len navoian aGot toviol kəmas həni, nogəm sum̄an ginau gagai notoʋat nəhes enan. Ale navoian san van hən ginau səpat kəmas. Ao, noum habat səhor ahai pispisul gail p̄isi am—be savi ginau notogole, len navoian toviol kəmas həni, len ginau, aGot igole.

¹¹ Imagenan, naut kəmas ginau o galito, ginamit p̄isi namtukelkel ur na-kel-uri-an tovoi maienan, ale enan na-kel-uri-an tovoi gamit məttodəlomi.

Na-le-məhat-an dan nəmatan

---

* **15:4:** Psa 16.10; Hos 6.2   * **15:5:** Mat 28.16-17; Mak 16.14; Luk 24.34, 36; Jon 20.19   * **15:8:** Uman 9.3-6   * **15:9:** Uman 8.3

¹² Ale ginamit þisi namtbikel uri ke, aGot togol aKристо tole mēhat dan nēmatan, imabe gamit galevis luke na-le-mēhat-an dan nēmatan eþuer?

¹³ Na-le-mēhat-an dan nēmatan taþuer, namilen ke, na-le-mēhat-an dan nēmatan seKристо am, aGot asike tagole.

¹⁴ Ale aGot asike tagol na-le-mēhat-an seKристо dan nēmatan, namilen ke, na-kel-uri-an sinamit tavi ut kēmas, ale nadələmian samit am tavi ut kēmas.

¹⁵ A mēhat hēn natenan, namilen ke, ginamit ahai pispisul, namttalibliboŋ husur aGot, husur namtukel uri ke aGot igol aKристо ile mēhat dan nēmatan. Be na-le-mēhat-an dan nēmatan taþuer, aGot asike tagol aKристо tale mēhat dan nēmatan.

¹⁶ Husur aGot asike tagol alat lotomat lətale mēhat dan nēmatan, namilen ke, na-le-mēhat-an dan nēmatan seKристо am, aGot asike tagole.

¹⁷ Ale aGot asike tagol aKристо tale mēhat dan nēmatan, nēbathudələmian samit taþuer, mēttatoh len nēsaan samit sal.

¹⁸ Tēmaienan, alat lotokad nadələmian len aKристо, lotopatmari len nēmatan, galit am lətēmasig.

¹⁹ Husur dattēkad nē-vatvat-viri-an len aKристо len nēmauran egai ŋai, na-le-mēhat-an sidato dan nēmatan taþuer, tanor hēn nēvanuan gail lətalolosa masuŋ hēn gidato sēhor avan ideh am len navile a pan.

²⁰ Be sēmaienan, sakitin.

Nakitinan imaiegai ke: aYesu nāu, nēboŋ aGot togol tole mēhat dan nēmatan, igol tovi metēkav hēn tole mēhat hum na-kel-gati-an ke alat lotokad nadələmian lotopatmari len nēmatan, galit tu dereh

lile mēhat.*

²¹ Bathut ke nēvanuan sua tovi p̄isal hən nēmatan togəmai, nēvanuan sual am evi p̄isal hən na-le-mēhat-an dan nēmatan togəmai.

²² Sum̄an nēvanuan p̄isi lotomat sil lotovi siAtam, nēvanuan p̄isi lotovi siYesu, aGot dereh tigol likad nēmauran dan nēmatan.†

²³ Be dereh lile mēhat len namityal salit v̄isusua, nametəkav aKристо; husuri, nəbōŋ aKристо b̄egəmai, alat seKристо dereh lile mēhat.

²⁴ Beti nanonjan dereh tegəm balai. Natəmat p̄isi lotoil a m̄o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an p̄isi, mai nədaŋan p̄isi, aKристо dereh tigol levi ut kəmas p̄isi.‡ Ale nədaŋan san hən na-il-a-m̄o-an hum aK̄iŋ, dereh tilavi mai aGot aTata.

²⁵ Husur aKристо teil a m̄o m̄au hum aK̄iŋ van vəbar tovəlas naenemi san gail p̄isi vi pan, hum lotovi ut kəmas.*

²⁶ Ale nēmatan evi naenemi naməkot aKристо b̄igol b̄imasig. Dereh nēmatan teb̄uer.

²⁷ Husur natosian siGot ike, “eriŋ natit p̄isi len navəlan aKристо, hum aKристо tovəlas gail vi pan.” Ale nəbōŋ natosian toke, eriŋ “natit p̄isi” len navəlan aKристо, datoləboii ke aGot savi ideh len natgalen p̄isi, husur evi aGot toriŋ natit p̄isi len

---

* **15:20:** Len naves egai, nəbōŋ toke aKристо *tovi metəkav hən tole mēhat hum na-kel-gati-an...* namilen ke aKристо tole mēhat metəkav, esum̄an na-kel-gati-an siGot ke, nēvanuan p̄isi lotokad nadələmian dereh lile mēhat dan nēmatan. † **15:22:** Hən naves 21-22, ris Gen 3.17-19; Rōm 5.12-21 ‡ **15:24:** Nəbōŋ aPol tosor husur *natəmat p̄isi lotoil a m̄o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an p̄isi, mai nədaŋan p̄isi*, isor husur natəmat gail mai nədaŋan lotokade hən lotoil a m̄o hən natite.

* **15:25:** Psa 110.1

navəlan aKristo.*

²⁸ Be nəboŋ aGot ɓerij natit ɓisi len navəlan aKristo ɓinoŋ, beti aNatun aGot dereh terij gai gabag len navəlan aTəman torij natit ɓisi len navəlan aNatun, hən aGot m̄au ɓiyalyal səhor natit ɓisi, hən naləŋonian san səbɔn ɓevisi.

²⁹ Na-le-məhat-an dan nəmatan taɓuer, nəvanuan gail lotobaptais silat lotomat tia, dereh lətagol nəsa? Takitin ke alat lotomat, aGot asike tagol lətale məhat dan nəmatan, nəvanuan lotobaptais salito, lubaptais m̄os nəsa?§

³⁰ Ale ginamit, asike namttale məhat dan nəmatan, ginamit namtutoh tabtab pəpadaŋ hən nəmatan m̄os nəsa?

³¹ Akis nəmatan ipat pəpadaŋ hən ginau. Nətenan ekitin hum tokitin ke notoŋiv masuŋ hən gamito len nəmauran məttokade len aYesu Kristo, aMasta sidato.

³² ANunun aGot taɓuer len ginau suŋan nəvanuan navile a pan ŋai, nuɓal mai alat aEfesus lotohum narivatvat katkat m̄os nəsa? Savi m̄os natideh! Ale aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, dattahusur nasoruan toke “datihan, datemun husur pelan dereh datimat.”*

³³ Alat lotokəmaienan salegəras gamito. Nasoruan toke, “Nətahan mai nəvanuan tosa, emədas naɓoruan tovoi,” evi kitinan.

---

* **15:27:** Psa 8.6 § **15:29:** Len naut aKorint, ikad galevis len alat siYesu lotobaptais silat lotomat tia. Naŋide enan savi naŋide len alat siYesu len naut ideh am, ale gagai datsaləboi nadələmian silat lotogole. Imasil ke galevis lotogole, be aPol sakele ke todaŋ hən naŋide enan, husur aPol isor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, sasor husur nəbaptaisan enan. * **15:32:** Isa 22.13

³⁴ Samtevinvinu am, təlman van hən nənauan tovoi hum tonor hən mət̃bigole. Mitinoŋ dan nəsaan. Husur gamit galevis lotətan hən aGot—nokəmaienan hən nahurumit bisa lan.

Len na-le-məhat-an dan nəmatan niben nəvanuan imabe?

³⁵ Avil dereh avan ideh tike, “AGot igol mab hən alat lotomat lile məhat? Dereh likad nibelit tomabe?”

³⁶ Govi hoŋon! Namisurhut natideh gotodaŋdaŋi imasmat hən ħimaaur, hən ħitov vi məhat.

³⁷ Nəsa gotodaŋdaŋi səkad niben ħegəmai, savi nəhai ħitov vi məhat, be gudaŋ namisurhut kəmas ŋai, hum ma tovi misurhuwit o misurhut natideh am.

³⁸ Be aGot beti eviol mai namisurhute gail nibelit toveveu gai toləŋon ləb̃ikade. Ale ŋisusua len namisurhut lototiltile, aGot igol titov, tikad niben səb̃on ŋai.

³⁹ Len nəvide tomaienana, niben natit p̃isi lotokad nəmauran ləsap̃itp̃itoŋ. Niben nəvanuan etile, niben narivatvat etile, niben nəman naməsav etile, niben naieh etile.

⁴⁰ Ale ikad natit gail len nəmav lotokad nibelito hum tokad natit gail len navile a pan lotokad nibelito. Nəyalyalan hən niben natit gail len nəmav etile dan nəyalyalan hən natit gail len navile a pan.

⁴¹ Namityal ikad nam̃ialan san, nahəbati ikad nam̃ialan san, mai nam̃eso gail lukad nam̃ialan tile am. Ale len nam̃eso gail, nam̃ialan hən nam̃eso sua etile, nam̃ialan hən nam̃eso tile am etile.

⁴² Imaienan ŋai len na-le-məhat-an dan nəmatan. Gagai niben nəvanuan imat, iḅo len tan, be nəboŋ aGot ḅigol ḅile məhat, dereh niben nəvanuan tikad nəmauran vi sutuai. Asike iḅos nətan boŋ ideh.

⁴³ Gagai niben nəvanuan evi ut kəmas, be nəboŋ ḅile məhat dereh tiyalyal. Gagai sədaŋ, be nəboŋ ḅile məhat, dereh tidan.

⁴⁴ Gagai niben nəvanuan evi natit hən navile eg a pan, be nəboŋ ḅile məhat, dereh tevi natit hən nəmav, niben veveu tonor hən ḅitoh len nəmav. Husur tokad niben hən navile eg a pan, ale ikad niben hən nəmav am.

⁴⁵ Imagenan, natosian siGot ike, “Nəvanuan nametəkav, aAtam, egəm vi titsua tokad nəmauran.” Be aAtam naməkot, tovi aKristo, egəm vi Nunun Nəmauran toviol hən nəmauran vi sutuai.*

⁴⁶ Avil nəmauran vi sutuai togəm len aNunun Nəmauran sagəm a m̄o, ao, nəmauran len navile eg a pan egəm a m̄o, ale husuri, nəmauran vi sutuai len nəmav.

⁴⁷ AAtam, nəvanuan nametəkav, evi vanuan navile a pan aGot togole hən nətan. Ikad nəmauran hən navile a pan. AKristo, nəvanuan na-vəha-ru-an, evi vanuan nəmav. Ikad nəmauran hən nəmav.*

⁴⁸ Alat navile a pan lotokad nəmauran hən navile a pan, losum̄an nəvanuan tokad nəmauran hən navile a pan aGot togole hən nətan. Alat lotokad nəmauran hən nəmav, losum̄an nəvanuan nəmav tokad nəmauran hən nəmav.

⁴⁹ Sum̄an gidat dattolav kot aAtam, nəvanuan navile a pan aGot togole hən nətan, len naḅide tomaienən, datimaslav kot aKristo, nəvanuan

---

* **15:45:** Gen 2.7   * **15:47:** Gen 2.7, 3.19; Jon 3.13, 31

nəmav.

⁵⁰ Bathudud nadəlomian, nekəmaiegai ke: nibedat tokad naməḡod mai nəda saləboi b̄ikad nəmauran mai aGot len natohan pipihabəlan. Bathut nibedat b̄ibos nətan, saləboi b̄ikad nəmauran vi sutuai lan.

⁵¹ Mitinau. Nikel vəhot natsua maiegai ke: savi gidat p̄isi datb̄ipatmari len nəmatan. Be gidat p̄isi, aGot dereh tegəgel hən gidat p̄isi

⁵² vəha-sua ḡai, len namityal toḡitol ḡai hum nəmet tokavəmat, len nəwalan hən nətrampet hən nanəḡan. Husur nətrampet dereh tiwal, ale aGot dereh tigol alat lotomat lile məhat hən ləb̄imaur vi sutuai. Gidat datsəmat sal, aGot dereh tegəgel hən gidat maienan.**

⁵³ Husur nibedat dattokade gagai b̄iḡo, timasgəm vi bedat togon asike b̄iḡo boḡ ideh. Ale nibedat dattokade gagai b̄imat, timasgəm vi bedat togon b̄imaur vi sutuai.

⁵⁴ Nibedat b̄iḡo, nəboḡ ləb̄egəm vi bedat tile asike b̄iḡo, ale, nibedat b̄imat, nəboḡ ləb̄egəm vi bedat tile b̄imaur vi sutuai, beti nasoruan lototosi dereh tisarpoh toke,

“Nəmatan imasig, eḡuer, aGot iḡal maii ale esəhor buni.”*

⁵⁵ “Eee, Matan, nasəhorian sam̄ gai be? Gumasig! Eee Matan, nədaḡan sam̄ gai be? Godədas gəḡevin ginamit am.”*

⁵⁶ Nəwei hinəmatan evi saan—nəvanuan timasmat sil nəsaan, ale nədaḡan nəsaan tokade, egəm len

---

** **15:52:** Hən naves 51-52, ris 1Tes 4.15-17   * **15:54:** Isa 25.8

* **15:55:** Hos 13.14

nalo—nəvanuan togol nəsaan eður kotov nalo, ale timaspanis sile.

⁵⁷ Be sipa vi təban aGot! Len aMasta sidat, aYesu Kristo, aGot ilav kuv gidat dan nəsaan mai nəmatan, igol datowin səhor gəlar p̄isi.

⁵⁸ Imaienan bathudud nadəlomian notoləmas bun gamit p̄isi, mətəil gəgat. Samterus dan nadəlomian məttofade len na-kel-uri-an tovoi. Akis nəlomit tidan masuṽ len nauman siNasuḅ, husur mətələboii ke nauman samit len Nasuḅ evi mōs natite, savi ut kəmas.

16

Na-bubulah-vat-an mōs alat siYesu a Jerusalem

¹ Gagai nuke nisor husur na-bubulah-vat-an mōs alat siGot. Nuke mitigol husur nəsa notokel mai alat siYesu len naut tiltile gail len naprovens Kalatia.*

² Len nəmariboŋ metəkav hən nawik, gamit ṽisusua mətəriŋ nəvat ideh gail tipat, nahudhuvat hən naṽurṽuran samito. Ale sahsah tuan nəvat enan hən beutaut vir nagəman sagw, savi hən nəboŋ en beti mətḅebubulah vat.

³ Ale nəboŋ nəḅegəmai, mitilekis hən gamit galevis məttonau ke lotovoi. Dereh nilav nalobulat napisulan mai galito, ale nesəvat galito hən ləḅitariv naviolan samito vi Jerusalem.

⁴ Ale ḅinor hən ginau am nəḅivan ei, dereh galit litah mai ginau len nəyaran sagw.

Na-sor-utaut-an

---

* **16:1:** Rom 15.25-26

5 Dereh niyar tur len naprovens Masetonia. Ale nəboŋ nəbiyar tur len naprovens Masetonia binon, dereh negəm hən gamito.*

6 Hum ma nəbitoŋ mai gamit bəbəlav kəkereh, o vəbar nahəbati naut susus ləbinoŋ hən mətbevi tarhət sagw len nəyaran van, vi lan naut ideh nəbevi lan.

7 Husur nomətahun nəbiyar tur len naut samit tutut ŋai. AGot bidaŋ həni, nuvatvat viri ke nitoh tebəlav kəkereh mai gamito.

8 Be dereh nitoh a Efesus van vəbar naPentikost, nəhanan hən nəmatuan.*

9 Husur aGot esəŋav hən nəbilitiŋisal hən nəbigol nəbilitiuman biŋvan hən nəvit bisobur, naut kəmas nəvanuan tosobur lotomətahun nauman sagw.†

10 Nəboŋ aTimoti bəgəmai, samtigol natideh hən bəmətahw lan, len natoŋhan san mai gamito, husur gai igol nauman siNasuḅ suŋan ŋai ginau notogole.*

11 Gamit ideh sateŋit nəhon van həni, satinau ke tovi ut kəmas. Be mətevi tarhət san len nəyaran san hən bətəlmam gəm hən ginau, nəlon topul hən natəŋmat. Nutoh vir gai mai nəbathudud nadəlomian galevis am.

12 Nuke nisor husur awawa sidat len nadəlomian, aApollos. Nukel buni ke timastah mai awawa nadəlomian gail am ləbivan hən gamito, be

---

* **16:5:** Uman 19.21   * **16:8:** *NaPentikost* evi nəhanan hən nəmatuan topat len nəmariboŋ tovi 50 husur nəPasova.   † **16:9:** Hən naves 8-9, ris Uman 19.8-10   * **16:10:** 1Kor 4.17

savi naləŋonian san hən ħivan gagai. Nəboŋ ħikad naŋisal, dereh tivan hən gamito.*

Nə-maris-kotovi-an

¹³ Mətehulahul. Məteil gəgat len nadələmian. Məteil ħur namətahwan. Mitidaŋ.

¹⁴ Nəsa mət̃bigole, mitigol galen p̃isi len naləmas-buni-an.

¹⁵ Bathudud nadələmian, mətoləboi aStefanas mai nəbathudud san. Galit nametəkav lotokad nadələmian len naprovens Akaia, ale loviol hən galito hən ləb̃evi tarhət silat siGot.* Nous gamit, noŋir gamit ke,

¹⁶ len naləmas-buni-an məteriŋ gamit len navələlito, galit mai nəvanuan p̃isi lotobon mai galito len nauman, lotoum habat m̃os nakel-uri-an tovoi.

¹⁷ Nohəhaʋur masuʋ len nagəman siStefanas, aFortunatus mai aAkaikus, husur alalumian galegai lovi tarhət sagw, gel gamit mətsaləboi mət̃bigole.

¹⁸ Lugol noləŋon ivoi am len nəlogw, hum lotogole hən gamit tia. Husur enan nuke, məteputsan nəvanuan lotomaienan len nənauan samito.

¹⁹ Alat siYesu len naut tiltile len naprovens Asia lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. AAKwila mai aPrisilla, mai alat siYesu lotobonbon len naim səlaru lohəhaʋur hən lotokel na-ke-ivoi-an mai gamit len Nasub̃.*

²⁰ Gegai nəbathudud p̃isi len nadələmian lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. Len naləmas-buni-an siGot

---

* **16:12:** Uman 18.24   * **16:15:** 1Kor 1.16   * **16:19:** Uman 18.2

len nəlomito, mətəsuñ gabag hən nətərhomit gail hən mət̃bikel na-ke-ivoi-an sagw mai gamito.

²¹ Ginau aPol nutos na-ke-ivoi-an egai hən navəlagw səb̃ogw ŋai.

²² Avan ideh asike b̃eləmas bun Nasub–tipanis sile! Masta sidato, gegəmai!‡

²³ Nasub aYesu teviol kəmas hən navoian mai gamito.

²⁴ Len aKristo aYesu, na-ləmas-buni-an sagw tipat len gamit p̃isi.

---

‡ **16:22:** KelV 22.20. Len naut egai, ike *Maranata* tovi nasoruan ta Aram namilen ke *Masta sidato*, *gegəmai*.

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd